

#BĄDŹ (MŁD) (COOL) (MŁD) TURANI

DIAGNOZA

wybranych grup mieszkańców Grajewa
pod kątem ich potrzeb kulturalnych
i potencjału kulturotwórczego

Grajewo, czerwiec 2020

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.

GRAJEWSKIE
CENTRUM
KULTURY

Dofinansowano ze środków Narodowego Centrum Kultury w ramach programu Dom Kultury+ Inicjatywy lokalne 2020.

Diagnoza zrealizowana na zlecenie Grajewskiego Centrum Kultury przez Ośrodek Wspierania Organizacji Pozarządowych w ramach projektu pt.: „Bądź(MY) (cool)turalni” dofinansowanego ze środków Narodowego Centrum Kultury w ramach programu Dom Kultury+ Inicjatywy lokalne 2020

Zespół badawczy w składzie:

Dr Dorota Konopka

Krzysztof Leończuk

Katarzyna Łotowska

Karolina Poczykowska

Spis treści

Spis treści	2
Wstęp	3
Specyfika miasta	4
Rys historyczny	4
Potencjały i konteksty historyczno - społeczne	5
Specyfika działań Grajewskiego Centrum Kultury	9
Założenia badawcze	13
Metodologia badania	13
Grupy badane	14
Aktywni mieszkańcy – badanie ilościowe	16
Wyniki ankiety skierowanej do młodzieży	16
Ankieta ogólna do mieszkańców Grajewa	24
Wyniki zogniskowanych wywiadów grupowych	31
Zogniskowany wywiad grupowy wśród pracowników Grajewskiego Centrum Kultury	31
Młodzież - aktywność kulturalna	33
Rodzice i dzieci – wyzwania i potrzeby	35
Seniorzy – oferta i aktywności	38
Podsumowanie	40
Wnioski i rekomendacje	41
Bank pomysłów	45
Ku inspiracji - polecane publikacje i aktywności	47

Wstęp

„Jest to małe miasto, jakich wiele w Polsce. Niczym się nie wyróżnia, nie ma sensu go zachwalać. Po prostu, z racji tego, że tam się urodziłam i tam spędziłam pierwsze szesnaście lat swojego życia, mam sentyment”¹ – opis pochodzi z bloga prowadzonego przez jedną z młodych mieszkanek miasta. Jednocześnie na swoim blogu autorka przybliżyła historię miasta oraz opisuje według niej najciekawsze w mieście miejsca. Takie postrzeganie Grajewa można usłyszeć zarówno z ust młodych jak i już dojrzałych mieszkańców. Z jednej strony wyłania się obraz miasteczka jakich wiele, z drugiej zaś mieszkańcy mają świadomość potencjału i wyjątkowości Grajewa, dostrzegają bogatą historię miasta, przedwojenną wielonarodowość, w tym tradycje żydowskie oraz tradycje wojskowe związane ze stacjonującymi w Grajewie jednostkami.

Z aktualnych dokumentów planistycznych i publikacji oraz wypowiedzi mieszkańców wyłania się miasteczko, z ciekawą historią i dużym potencjałem jednak nieco wycofane i niepewne swojej wartości.

Aktualnie w mieście trwają dynamiczne procesy rewitalizacyjne, z jednej strony w postaci inwestycji miejskich skupionych na rewitalizacji parków i terenów zielonych, budynków komunalnych i socjalnych, z drugiej zaś strony poprzez rewitalizację społeczną i aktywizację mieszkańców miasta w ramach „Planu angażowania mieszkańców i liderów społecznych na lata 2020 – 2022”. Procesy te aktywnie wpływają na aktywność mieszkańców oraz generują duży wkład liderów społecznych w życie miasta, a ich efekty mogą mieć wpływ na aktywność społeczności w obszarze kultury zarówno poprzez nowe miejsca do działań kulturalnych np. Zrewitalizowany Park Solidarności, główny plac miejski czy też Klub Hades, jak i poprzez prowadzone działania wspierające lokalnych liderów w poszczególnych środowiskach.

Opracowany raport ma na celu z jednej strony zbadanie wybranych grup mieszkańców Grajewa pod kątem potencjału kulturotwórczego i w mniejszym zakresie społecznego, z drugiej zaś zebranie pomysłów na społeczne działania kulturalne – realizowane i współrealizowane przez mieszkańców w ramach programu Dom Kultury + Inicjatywy Lokalne 2020.

¹ <https://erasmusu.com/pl/erasmus-blog/erasmus-rady/krotka-wycieczka-po-moim-rodzinnym-miescie-grajewo-czyli-male-zwykle-miasto-na-podlasiu-464820>

Specyfika miasta

Rys historyczny

Rys historyczny istotny z punktu widzenia planowanych inicjatyw kulturalnych oraz konteksty i potencjały historyczne zostały opracowane na podstawie stworzonego niedawno metodami partycypacyjnymi „Planu angażowania mieszkańców i liderów społecznych na lata 2020 - 2022” (w którym przedstawiciele Grajewskiego Centrum Kultury oraz organizacji pozarządowych prowadzących działania kulturalne brali udział). Rys ten poprzez pokazanie bogatej historii miasta może służyć i inspirować w tworzeniu lokalnych inicjatyw kulturalnych Grajewa.

Grajewo leży na Wysoczyźnie Kolneńskiej, na historycznym Mazowszu, w dawnej ziemi wiskiej, w pobliżu historycznego trójstyku z Mazurami i Podlasiem. To miasto z bogatą historią w 2020 roku obchodzące 480 rocznicę nadania praw miejskich. Po raz pierwszy w źródłach pisanych nazwa Grajwy pojawia się w 1405 r. jako nazwa jeziora, nad którym Krzyżacy obrabowali rybaków wiskich. W początkach XV wieku książę mazowiecki Janusz I Stary podjął próbę zasiedlenia tych najdalszych, granicznych terenów ziemi wiskiej. Pierwsze wzmianki o istnieniu wsi książęcej Graywa pochodzą z 1426 r. W 1540 roku, na prośbę Grajewskich, którzy chcieli podnieść swoje dochody, Zygmunt Stary nadał wsi Grajewo prawa miejskie, a w 1695 roku Jan III Sobieski nadał miastu prawo odbywania cotygodniowych targów. Po III rozbiórce Polski miasto znalazło się pierwotnie w zaborze pruskim, a następnie od 1807 r. rosyjskim. Z ciekawszych wydarzeń początku XIX w. należy odnotować fakt przejazdu przez Grajewo w grudniu 1812 r. cesarza Napoleona. Miasto jednak powoli upadało, choć zapisało piękną kartę w powstaniach narodowych. W okolicach miały miejsce walki m.in. w okresie powstania kościuszkowskiego, listopadowego i styczniowego. W 1870 roku odebrano mu prawa miejskie. Był to jednak okres, kiedy miasto, dzięki położeniu na pograniczu prusko - rosyjskim, zaczęło się intensywniej rozwijać. Rozkwit miasta nastąpił szczególnie po wybudowaniu szosy Petersburg - Warszawa (1829 r.) oraz kolei żelaznej Odessa - Brześć - Królewiec w 1873 roku. Przygraniczny charakter miasta i rola stacji kolejowej, jako granicznej stacji przeładunkowej, już w XIX wieku predysponował Grajewo do rozwoju handlu międzynarodowego i wysokiej wymiany towarowej.

Budynek zabytkowego Dworca kolejowego w Grajewie

Okres II RP to czas odbudowy i dalszego rozwoju. Poza siedzibą licznych urzędów w mieście powstało m.in. gimnazjum, a w miejscowych koszarach ulokowano oddziały 9. Pułku Strzelców Konnych. Przed wybuchem II wojny światowej Grajewo liczyło już ok. 10 tys. mieszkańców, z czego 40% stanowiła społeczność żydowska.

Z racji swojego przygranicznego charakteru Grajewo przez wieki było miastem wielokulturowym, o czym świadczą m.in. sąsiadujące ze sobą budynki sakralne: kościoła katolickiego, prawosławnej cerkwi, synagoga i ewangelickiego domu modlitw oraz cmentarze: katolicki, ewangelicki, prawosławny i żydowski kirkut. Niestety w wyniku tragicznych XX-wiecznych wydarzeń, dziś w krajobrazie miasta nie ma w zasadzie żadnego materialnego śladu po mniejszościach wyznaniowych i narodowościowych, które przez wieki brały udział w rozwoju Grajewa. W pierwszym okresie po drugiej wojnie światowej historia miasta, to przede wszystkim odbudowa tkanki urbanistycznej i społecznej w zmienionych warunkach ustrojowych i demograficznych (zmiana granic państwowych, brak mniejszości narodowych, nowy komunistyczny ustrój).

Wzrost znaczenia miasta, szczególnie gospodarczego oraz jego intensywna rozbudowa (pojawienie się osiedli wielorodzinnych) nastąpiła w latach siedemdziesiątych XX w. w związku z lokalizacją dużych zakładów przemysłowych: przetwórstwa drzewnego i mleczarskiego, które funkcjonują do dnia dzisiejszego. Mimo to miasto nigdy nie osiągnęło rangi ośrodka ponadregionalnego i funkcjonowało w "zawieszeniu" pomiędzy dominującymi wówczas ośrodkami miejskimi takimi, jak Białystok, Łomża i Suwałki.

Kolejnym okresem, który w historii miasta "odcisnął swój ślad", często widoczny do dnia dzisiejszego to czas przemian ustrojowych przełomu lat dziewięćdziesiątych. Poza szczególnie widocznymi zmianami społecznymi - bezrobocie, pojawienie się widocznego ubóstwa, był to również okres, w którym nastąpiła zmiana struktury własności - pojawienie się na dużą skalę prywatnej własności, osiedli w zabudowie jednorodzinnej oraz przemian gospodarczych - zniesienie monopolu państwowego w wielu dziedzinach, rozwój prywatnej przedsiębiorczości.

Aktualnie miasto liczy około 22 000 mieszkańców. Głównym czynnikiem ograniczającym rozwój miasta według jego władz, liderów oraz mieszkańców jest brak uczelni wyższej, co powoduje migrację osób młodych i stanowi istotną przeszkodę, lukę w rozwoju. Grajewo znajduje się w grupie miast tracących swoje funkcje społeczno – gospodarcze.

Potencjały i konteksty historyczno - społeczne

Dziedzictwo kulturowo-historyczne jest potencjałem, który może być wykorzystany m.in. w trakcie inicjatyw i działań kulturalnych. Mimo, że znaczna część mieszkańców nie posiada z reguły większej wiedzy na temat przeszłości historycznej danego „miejsca”, to wydarzenia i procesy, które wówczas zachodziły mają niejednokrotnie swój kontekst historyczny do dnia dzisiejszego i wpływają na dzisiejsze postrzeganie „małej ojczyzny” przez jej mieszkańców. W przypadku Grajewa mogą nimi być:

1. Brak rynku miejskiego, aktualny Plac Niepodległości przecinają drogi krajowe

Rynek miejski od początku osadnictwa był miejscem, który służył gromadzeniu mieszkańców i tworzeniu wspólnoty. Grajewski rynek pełnił taką rolę do zakończenia II wojny światowej. Niestety zmiany urbanistyczne (głównie przebieg dróg krajowych) spowodowały, że zatracił swój pierwotny

charakter, w związku z czym w chwili obecnej miasto nie posiada rynku ani żadnego innego miejsca, które pełniło by podobną rolę, jako miejsca o charakterze głównego placu miejskiego.

W planach rewitalizacyjnych miasta jest odtworzenie pierwotnego charakteru głównego placu miejskiego. Lokalne inicjatywy kulturalne mogą być realizowane na istniejącym placu oraz nawiązywać do tradycji tego miejsca i miejskiego charakteru miasta.

Historyczne Grajewo

2. Przygraniczne położenie na skrzyżowaniu szlaków handlowych

W okresie do zakończenia II wojny światowej Grajewo było miastem granicznym położonym na skrzyżowaniu szlaków handlowych. Właśnie tu krzyżowały się dwa szlaki: z Mazowsza na Litwę i z Podlasia do Prus. Z takim, a nie innym faktem położenia geograficznego związane było również powstanie w drugiej połowie XIX wieku linii kolejowej łączącej de facto wybrzeża Morza Czarnego i Morza Bałtyckiego. Wpłynęło to również na układ urbanistyczny miasta. Przygraniczny charakter miasta i rola stacji kolejowej, jako granicznej stacji przeładunkowej, już w XIX wieku predysponował Grajewo do rozwoju handlu międzynarodowego i wysokiej wymiany towarowej. Przez cały ten okres był to niewątpliwym atut miasta. W chwili obecnej przebiegające przez miasto dwie drogi krajowe E65 i E61 stanowią z jednej strony problem (duże natężenie ruchu, „eliminacja” rynku z przestrzeni użytkowej mieszkańców”) z drugiej umożliwiły rozwinięcie się miasta jako „zagłębia” firm przewozowo-spedycyjnych. Przebiegająca przez miasto linia kolejowa dzieli je na dwa obszary dość słabo skomunikowane. Dziś miasto nie pełni roli ośrodka handlowego, zaś w przewidywalnej perspektywie powstania tras ViaBaltica i RailBaltica straci jeszcze bardziej na znaczeniu.

Z punktu widzenia inicjatyw lokalnych o charakterze kulturalnym potencjał ten może być wykorzystany np. w tematyce spektakli, działań plastycznych oraz działań w przestrzeni miasta np. przestrzeni i okolicy zabytkowego dworca PKP.

3. Utrata charakteru miasta wieloreligijnego i wielokulturowego

Z racji swojego przygranicznego charakteru Grajewo przez wieki było miastem wielokulturowym, o czym świadczą m.in. sąsiadujące ze sobą budynki sakralne: kościoła katolickiego, prawosławnej cerkwi, synagogi i ewangelickiego domu modlitw oraz cmentarze: katolicki, ewangelicki, prawosławny i żydowski kirkut. W drugiej połowie XIX wyznawcy judaizmu stanowili nawet 70% mieszkańców miasta, zaś w okresie międzywojennym ok. 40%. Niestety w wyniku tragicznych wydarzeń z pierwszej połowy XX wieku, dziś w krajobrazie miasta nie ma w zasadzie żadnego materialnego śladu po mniejszościach wyznaniowych i narodowościowych, które przez wieki brały udział w rozwoju Grajewa – choć trwają działania upamiętniające np. tablica informująca, że GCK mieści się w budynku starej synagogi). Współistnienie obok siebie różnych nacji i religii powodowało, iż społeczeństwo miało bezpośredni kontakt z tzw. „innością” przez co była ona odbierana, jako coś normalnego. Po II wojnie do dnia dzisiejszego miasto stało się jednonarodowe i monoreligijne – Polacy wyznania rzymskokatolickiego, co spowodowało zakorzenienie pewnych postaw, czego efektem jest brak otwartości i postaw tolerancyjnych na wszystko, co jest w lokalnym rozumieniu „inne, wykraczające poza nasz świat wartości i postrzegania”.

Inicjatywy kulturalne przybliżające wielokulturowy i wieloreligijny charakter miasta mogą znacząco wzbogacić ofertę kulturalną, ale także wpływać na świadomość społeczną mieszkańców i ich otwartość.

4. Stara zabudowa w centrum miasta

Wynikająca z kontekstu trzeciego zmiana po II wojnie światowej struktury społecznej mieszkańców spowodowała również zmianę własnościową dużej części obszaru miasta i przynależności dużej części zasobów mieszkaniowych. Ich „upaństwowienie” (w dużej mierze stanowią one obecnie zasób ADM) i niejasna przez długie lata sytuacja prawna spowodowała, że były traktowane jako „obce” i „tymczasowe”, co powodowało brak odpowiedniego poziomu dbałości o ich stan, który regularnie ulegał pogorszeniu. Z racji tego obszary te są obecnie znacznie zdegradowane (w wielu miejscach brak chociażby instalacji wod.-kan.), a stanowią obecnie centrum miasta.

Cenne mogą być kulturalne inicjatywy lokalne o charakterze sąsiedzkim np. kino pod chmurką, urban gardening czyli społeczne ogrody, koncerty i spektakle podwórkowe, które pozwolą mieszkańcom na poczucie przynależności do miejsca oraz zmniejszą „tymczasowość” otoczenia.

5. Brak charakterystycznych zabytków o ponadlokalnym charakterze

Miasto nie dysponuje znaczącymi w sensie ponadlokalnym zabytkami, jak np. zespół klasztorny w Szczuczynie, Góra Zamkowa w Rajgrodzie itp. Jedynymi obiektami posiadającymi pewien potencjał, które można by wykorzystać w procesie rewitalizacyjnym są dworzec PKP oraz budynek byłego kasyna

oficerskiego (tzw. Klub Hades), Zabytkiem/ciekawą budowlą jest też kościół Matki Bożej Nieustającej Pomocy zaprojektowany przez prof. Tadeusza Zipsera.

Potencjał tych obiektów można wykorzystać jedynie w powiązaniu z tradycjami, których dotyczy kontekst 6. Kontekst ten stanowi ogromny zasób i potencjał dla kulturalnych inicjatyw lokalnych.

6. Tradycje

Tradycjami, które są żywe do dnia dzisiejszego i obejmują swym zasięgiem w różnych aspektach znaczącą ilościowo część mieszkańców są tradycje wojskowe 9 Pułku Strzelców Konnych.

Tradycje pułku są bardzo żywe w mieście do dnia dzisiejszego poprzez funkcjonowanie następujących podmiotów: Towarzystwo Przyjaciół 9 PSK wraz Grupę Rekonstrukcji Historycznej 9 PSK, Zespół Szkół im. 9 PSK, Hufiec Biebrzański ZHP im. 9 PSK, Organizacja Społeczno-Wychowawcza „Strzelec” JS 1011 oraz 2 batalion zmechanizowany 15 GBZmech., który kultywuje tradycje 9 PSK; Grajewska Izba Historyczna. Wydarzeniem, które można spróbować wykorzystać jest również wizyta Napoleona w Grajewie w grudniu 1812 r.

Tradycje mleczarskie i zasób jakim jest Centrum Tradycji Mleczarstwa - Muzeum Mleka (dalej Muzeum Mleka).

Działania kulturalne skupione wokół muzeum

Specyfika działań Grajewskiego Centrum Kultury

Grajewskie Centrum Kultury jest samorządową instytucją kultury powstałą na mocy Uchwały Nr XIII/102/15 Rady Miasta Grajewo z dnia 29 września 2015 r. w sprawie połączenia samorządowych instytucji kultury - Miejskiego Domu Kultury w Grajewie i Grajewskiej Izby Historycznej oraz utworzenia Grajewskiego Centrum Kultury.

GCK prowadzi wielokierunkową działalność w dziedzinie rozwoju i upowszechniania kultury oraz gromadzenia, trwałej ochrony i promowania dóbr kulturalno-historycznego dziedzictwa miasta i regionu.

Do podstawowych zadań działalności należy:

1. edukacja kulturalna oraz kształtowanie wartości poznawczych i estetycznych odbiorców kultury,
2. tworzenie mieszkańcom Grajewo warunków do rozwoju amatorskiego ruchu artystycznego oraz zainteresowania wiedzą i sztuką,
3. rozpoznawanie, rozwijanie i zaspokajanie zainteresowań oraz potrzeb kulturalnych i intelektualnych mieszkańców Grajewo oraz tworzenie warunków do ich rozwoju,
4. tworzenie warunków do podtrzymywania postaw patriotycznych i kultywowania tradycji, w tym tradycji folklorystycznych,
5. gromadzenie, trwała ochrona i udostępnianie dóbr kulturalno-historycznego dziedzictwa o charakterze materialnym i niematerialnym mieszkańcom miasta i regionu,
6. integrowanie społeczności miasta i wspieranie lokalnych inicjatyw kulturalnych,
7. inspirowanie mieszkańców miasta do rozwijania zainteresowań przeszłością oraz umacnianie ich związku z własnym regionem;
8. promocja miasta Grajewo.

Od początku działalności, GCK stara się stworzyć uczestnikom zajęć jak najlepsze warunki i możliwości samorealizacji poprzez sztukę czy inne aktywne formy spędzania wolnego czasu. Celem jest kształtowanie w młodzieży odpowiedniej postawy wobec sztuki, życia, samego siebie oraz wobec drugiego człowieka. Osoby odwiedzające GCK mogą rozwijać swoje zainteresowania poprzez udział w zajęciach, wykładach, warsztatach oraz samodzielną działalność twórczą pod czujnym okiem naszych pracowników - instruktorów teatru, tańca, muzyki i plastyki. Mogą także uczestniczyć w imprezach takich jak: koncerty, wernisaże, wystawy, konkursy, spektakle, turnieje, happeningi. GCK współpracuje z innymi placówkami zarówno w kraju, jak i zagranicą. Instytucja ta stara się reagować na potrzeby mieszkańców i wprowadzać do oferty nowe koła, sekcje, zajęcia.

Grajewskie Centrum Kultury

W sezonie 2019/2020 w Grajewskim Centrum Kultury realizowany są zajęcia w sekcjach:

- Taniec towarzyski
- Taniec nowoczesny
- Grajewska Orkiestra Dęta
- Ceramika dla dorosłych
- Zajęcia plastyczne dla dzieci
- Zajęcia teatralne
- ZPiT „Grajewianie”
- ZPiT „Grajewianie” – śpiew
- Chór miejski „Catabile”
- Zajęcia wokalne

W Grajewskim Centrum Kultury funkcjonuje **kino weekendowe** które swoją historią sięga roku 1925 roku.

Oddziałem GCK jest **Grajewska Izba Historyczna**. Głównym jej celem jest gromadzenie i trwała ochrona dóbr kulturalno – historycznego dziedzictwa mieszkańców Miasta Grajewa i regionu o charakterze materialnym i niematerialnym. Cel ten jest realizowany m.in. poprzez: organizację wystaw stałych i czasowych, prowadzenie badań terenowych i kwerend archiwalnych, organizację konferencji, działalność wydawniczą, współorganizację uroczystości rocznicowych i patriotycznych. W ramach swojej działalności GIH prowadzi również podręczną bibliotekę i archiwum. GIH ściśle współpracuje z placówkami muzealnymi i edukacyjnymi, organizacjami pozarządowymi, organizacjami kombatanckimi.

Grajewska Izba Historyczna

Jednym z obiektów GCK jest również **Centrum Tradycji Mleczarstwa – Muzeum Mleka**, które powstało w 2016 roku. Jest to jedyna tego typu placówka w Polsce, która stała się ciekawą atrakcją turystyczną regionu. Muzeum Mleka jest obiektem multimedialnym, atrakcyjnym zarówno dla dorosłych, jak i dla dzieci. Elementy wystawy zostały zaprojektowane tak, by z jednej strony umożliwiły pozyskanie wiedzy, z drugiej – dawały zabawę dzieciom i rodzicom.

Centrum Tradycji Mleczarstwa – Muzeum Mleka

Całość ekspozycji podzielona jest na konkretne strefy, które "opowiadają" o mleku oraz tradycji jego przetwórstwa. Zwiedzający dowiadują się wielu ciekawostek o mleku, jego roli w historii i współczesnym świecie oraz jaką drogę musi pokonać mleko od indywidualnego rolnika aż do naszych

domów - a wszystko w formie interaktywnych zadań i aplikacji. Do stworzenia ekspozycji wykorzystano nowoczesne rozwiązania technologiczne. Muzeum promuje Grajewo i cały region Podlasia jako stolicę polskiego mleczarstwa.

Założenia badawcze

Cele badania:

- zebranie oczekiwań i potrzeb, w zakresie oferty kulturalnej oferowanej przez Grajewskie Centrum Kultury (GCK) wybranych grup mieszkańców miasta
- analiza czynników wpływających na partycypację mieszkańców w działaniach kulturalnych – analiza potencjału kulturotwórczego
- odkrywanie zasobów i oddolnych inicjatyw mieszkańców w danej społeczności lokalnej

Metodologia badania

Pierwotne metodologiczne założenia badawcze zakładały szeroki udział mieszkańców miasta w działaniach diagnostycznych w postaci udziału w badaniach fokusowych, sondach ulicznych, działaniach w przestrzeni miejskiej oraz w instytucjach typu: żłobki, przedszkola, szkoły zlokalizowane na terenie Grajewa. Chcieliśmy dotrzeć bezpośrednio do uczestników działań kulturalnych i poszczególnych grup mieszkańców: rodziców małych dzieci, młodzieży, seniorów. Niestety ogłoszony w marcu 2020 roku stan epidemii w kraju uniemożliwił przeprowadzenie badań w zakładanej metodologii oraz wymusił zmianę planów badawczych.

W porozumieniu z animatorką Programu Dom Kultury + opracowano nowy plan badania, polegający na przeprowadzeniu dwóch ankiet elektronicznych - jednej kierowanej do młodzieży oraz drugiej do osób w wieku produkcyjnym, czyli do grup, które zostały zidentyfikowane jako priorytetowe w diagnozie (grupy, które najmniej uczestniczą w ofercie kulturalnej miasta). Ankiety zostały upowszechnione w internecie oraz szeroko promowane. Mieszkańcy mogli brać udział w badaniu w dowolnym momencie i miejscu poprzez narzędzie elektroniczne. Ankieta była dostępna przez 3 tygodnie w kwietniu 2020 r. Ankieta skierowana do młodzieży została wypełniona przez 157 młodych mieszkańców miasta, natomiast ankieta skierowana do osób w wieku produkcyjnym przez 107 osób. W sumie w badaniu ankietowym wzięło udział **264 respondentów**.

Badania ankietowe zostały uzupełnione **zogniskowanymi wywiadami grupowymi**.

Zogniskowane wywiady grupowe (badania fokusowe FGI - *Focus Group Interview*) to dyskusja prowadzona przez moderatora w grupie celowo dobranych osób (najlepsze efekty daje badanie w grupie min. 6, maks. 12 osób). Dyskusja jest skoncentrowana wokół określonego tematu bądź kilku tematów. Wywiady grupowe sprawdzają się zarówno w badaniach marketingowych, badaniach rynku, opinii, jak i w badaniach społecznych, czy ewaluacjach. Zaletą zogniskowanych wywiadów grupowych jest krótki czas pozyskiwania informacji, a także możliwość obserwacji dynamiki postaw respondentów oraz interakcji występujących pomiędzy nimi. Można wskazać różne typy zogniskowanych dyskusji grupowych, na potrzeby niniejszego badania realizowanego przez Grajewski Centrum Kultury w ramach projektu DOM KULTURY + INICJATYWY LOKALNE wybrano tzw. „Mini grupy” (od 5 do 8 osób), dzięki czemu uczestnicy mieli więcej czasu na wypowiedź i silniej mogli angażować się w dyskusję.

W badaniu przeprowadzono **4 zogniskowane wywiady grupowe**:

3 wywiady grupowe wśród mieszkańców miasta Grajewa, gdzie głównym tematem były potrzeby kulturalne mieszkańców w celu odkrycia ich zasobów i samodzielnych inicjatyw kulturalnych. Utworzono 3 grupy fokusowe:

1. **młodzież licealna w wieku 16 - 19 lat;**
2. **rodzice z małymi dziećmi w wieku 0 - 6 lat;**
3. **seniorzy, emeryci (jako grupa porównawcza).**

1 zogniskowany wywiad grupowy wśród pracowników Grajewskiego Centrum Kultury w celu analizy mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń (analiza SWOT) w odniesieniu do działalności Grajewskiego Centrum Kultury.

Zogniskowane wywiady grupowe odbyły się w dniach **od 17.04.2020 do 06.05.2020**. Z powodu sytuacji epidemicznej w Polsce wybrano do przeprowadzenia badania narzędzie komunikacji ZOOM pozwalające na prowadzenie spotkań online.

W celu uzupełnienia informacji odbył się także indywidualny wywiad pogłębiony nt. działalności GCK z Burmistrzem Miasta Grajewa.

Grupy badane

Miasto Grajewo liczy niespełna 22 tysiące mieszkańców, z niewielkim trendem spadkowym. Istotniejsze zmiany obserwuje się w strukturze wiekowej – zwiększa się co roku odsetek osób w wieku poprodukcyjnym, a zmniejsza się liczba dzieci i młodzieży. Grajewo nie jest tu wyjątkiem, takie zjawisko obserwuje się w całym województwie podlaskim. Podobnie, jak z większości miast w naszym regionie, młodzi ludzie chętnie przenoszą się do większych miast, w których kontynuują edukację lub znajdują atrakcyjną pracę – w Polsce lub za granicą.

W Grajewie są trzy szkoły podstawowe, dwie ponadpodstawowe i ani jednej pomaturalnej, co sprawia, że część młodzieży już na stosunkowo wczesnym etapie edukacji wyjeżdża poza miejsce zamieszkania. Taka sytuacja osłabia poczucie tożsamości lokalnej i ma wpływ na łatwość decyzji o bliższej bądź dalszej migracji.

Z punktu widzenia budowania świadomości miejsca, poczucia bycia elementem małej ojczyzny, patriotyzmu lokalnego bardzo istotne jest rozpoznanie potrzeb młodych mieszkańców Grajewa.

Dlatego też pierwszą grupą objętą badaniami (wywiad grupowy oraz ankieta) była **młodzież szkolna** – uczniowie szkół ponadpodstawowych. Ankieta była szeroko dystrybuowana przez Grajewskie Centrum Kultury, poprzez media społecznościowe i kontakty osobiste pracowników centrum kultury.

Drugą zaproszoną do badania grupą byli **rodzice małych dzieci**, w praktyce na zaproszenie pracowników odpowiedziały jedynie kobiety, co w przypadku tej grupy nie jest nietypowe - to najczęściej kobiety pozostają w domach do czasu pójścia dziecka do przedszkola czy żłobka.

To grupa również bardzo młoda, która – poza własnymi potrzebami – widzi również rosnące potrzeby rozwojowe swoich dzieci i szuka możliwości do rozwijania zainteresowań całej rodziny.

Ograniczenia w spotkaniach bezpośrednich spowodowane obostrzeniami sanitarno - epidemiologicznymi narzuciły konieczność wykorzystywania Internetu, jako jedynej platformy do rozmów, co w przypadku dwóch pierwszych grup nie stanowiło większej przeszkody.

Kolejną grupą uwzględnioną w badaniu byli **seniorzy**, którzy stanowią obecnie prawie 20 procent populacji. W Grajewie aktywnie działa Uniwersytet III Wieku, Klub Seniora, inne organizacje i instytucje samorządowe mają dla nich specjalną ofertę. Duża część osób starszych nie korzysta jednak zbyt często z proponowanych aktywności, dodatkowo jeszcze sytuacja zagrożenia epidemicznego zamknęła te osoby w czterech ścianach własnych mieszkań, niejednokrotnie w całkowitej izolacji od rodziny i przyjaciół. Wciąż niewiele osób po 60 roku życia umie korzystać z Internetu, a jeszcze mniej dysponuje stałym łączem i komputerem. W przypadku tej grupy trudnością więc nie było dotarcie do jej uczestników – sieć kontaktów telefonicznych działa - ale możliwości techniczne i - przede wszystkim - nieufność do takiej formy spotkań. Dużym wyzwaniem było namówienie kilku osób, które mogły i chciały wziąć udział w zdalnym spotkaniu.

Ankieta w swojej najszerszej wersji została skierowana do ogółu **mieszkańców miasta**, zaproszenia do wypełnienia tej ankiety kierowane były przez strony internetowe, portale społecznościowe oraz kontakty indywidualne. Mieszkańcy w wieku produkcyjnym stanowią obecnie nieco ponad 58 % wszystkich mieszkańców, co się jednak nie przekłada proporcjonalnie na uczestnictwo w kulturze i aktywności społecznej.

Ostatnią grupą badawczą byli **pracownicy Grajewskiego Centrum Kultury** (wszystkich placówek), którzy wzięli udział w badaniu fokusowym oraz częściowo brali udział w pozostałych spotkaniach.

W Grajewskim Centrum Kultury zatrudnionych jest obecnie 28 osób, z czego 6 w Muzeum Mleka, 4 w Grajewskiej Izbie Historycznej a 8 w Dziale Programowym GCK. Pozostałe osoby stanowią dział administracyjno – gospodarczy oraz finansowo – księgowy i również włączają się w proces planowania oferty dla mieszkańców.

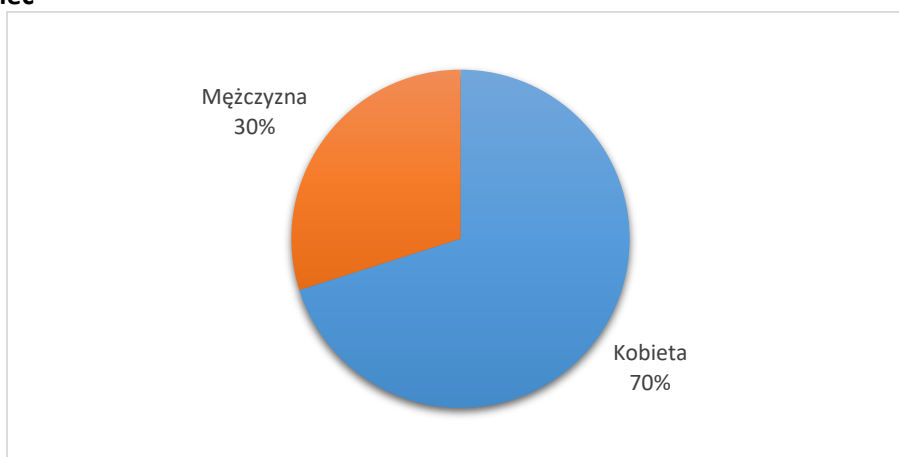
Należy zauważyć, że wśród respondentów zdarzały się osoby mieszkające poza terenem Miasta, dla mieszkańców okolicznych gmin GCK jest najważniejszą, dostępną instytucją kultury.

Aktywni mieszkańcy – badanie ilościowe

Wyniki ankiety skierowanej do młodzieży

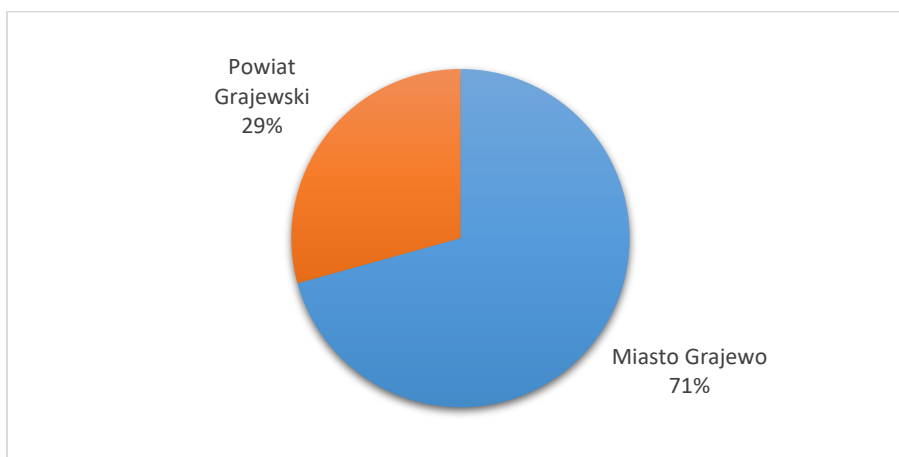
W badaniu ankietowym ogółem wzięło udział **157 osób**, w przeważającej części (70,1%) były to kobiety. Nadreprezentacja kobiet jest wynikiem nieprobalistycznego (nielosowego) doboru próby, czyli w tym wypadku osób dostępnych i chętnych do wzięcia udziału w badaniu. Możemy też założyć, że powszechnym zwyczajem jest większa aktywność wśród młodych dziewcząt.

Wykres 1. Płeć

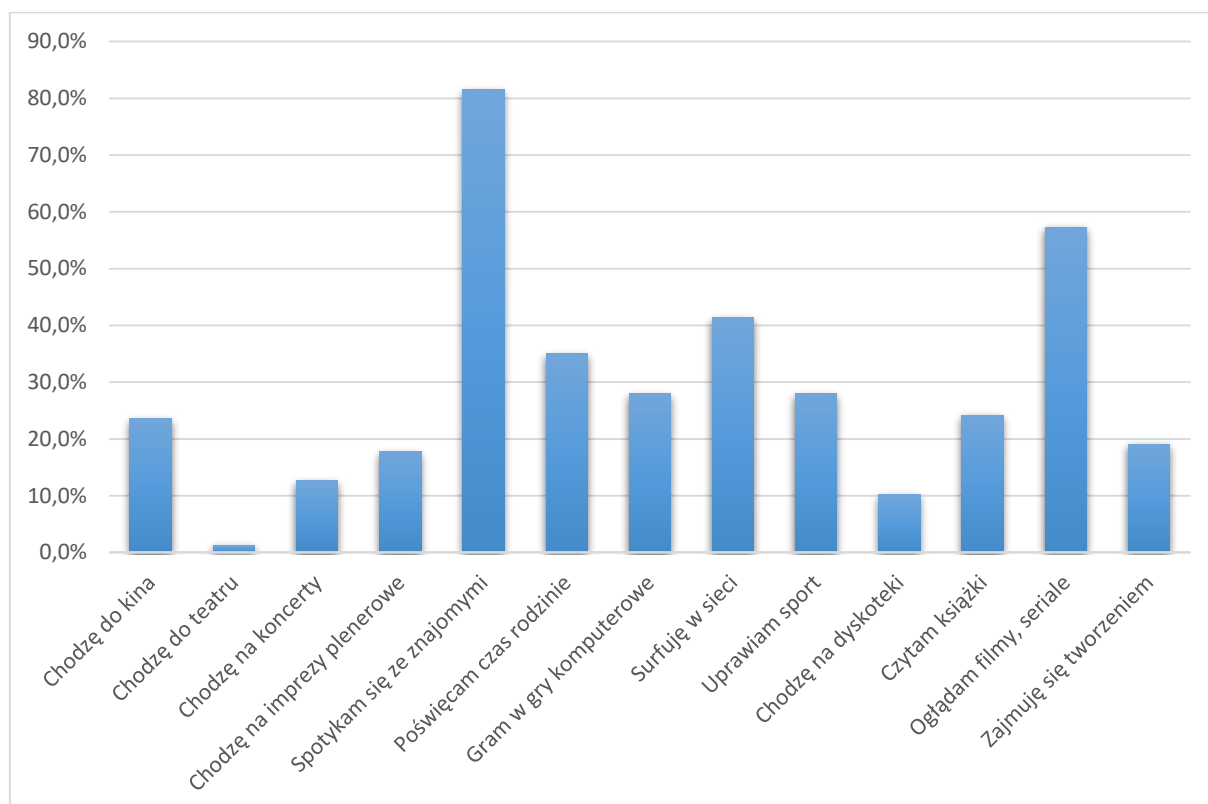
Pod względem miejsca zamieszkania większość ankietowanych pochodzi z Grajewa - 71,0%, 30,0% z powiatu grajewskiego. Wynika to z tego, iż ankiety były wypełniane przez młodzież ze szkół średnich, do których uczęszczają osoby zamieszkujące Grajewo i okolice.

Wykres 2. Miejsce zamieszkania młodzieży

Na pytanie „Jak najczęściej spędzasz swój wolny czas?”, większość - **81,5% odpowiedzi wskazywało na spotkania ze znajomymi, 57,3% oglądanie filmów i seriali oraz 41,4% surfowanie w sieci**². Spotkania ze znajomymi stanowią ważny element ich życia, potwierdzają to liczne badania socjologiczne i psychologiczne. Chęć bycia w grupie, jak i akceptacja grupy są niezwykle istotne w życiu młodych ludzi. Ponad połowa respondentów wskazuje na równie istotny element ich codziennej aktywności, jakim jest aktywność w internecie - czy to poprzez oglądanie filmów czy jako „zabijacz czasu” surfując w sieci. Wszystkie odpowiedzi przedstawia poniższy wykres nr 3:

Wykres 3. Jak najczęściej spędzasz swój wolny czas?

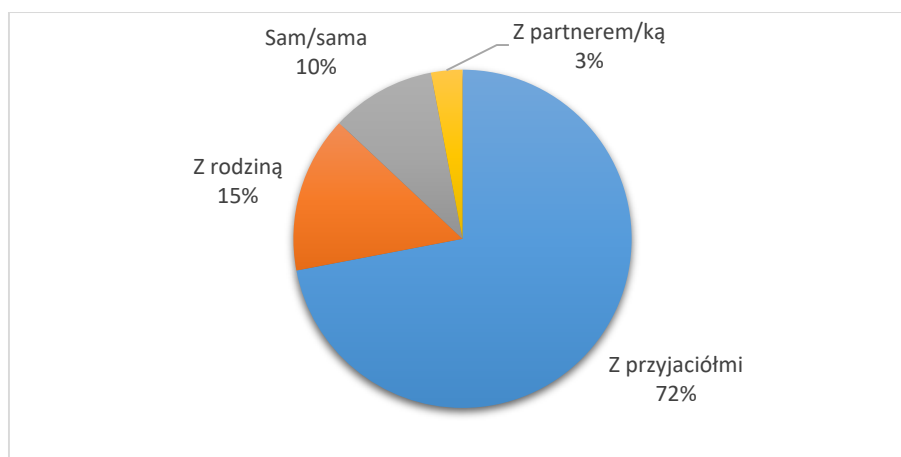

Uzupełnieniem powyższego pytania było pytanie otwarte dotyczące sposobów spędzania wolnego czasu w wakacje w Grajewie. **Młodzież najczęściej (29,9%) chodzi na spacer, nad rzekę; spotyka się ze znajomymi/przyjaciółmi (28,6%), 10,8% gra w gry komputerowe, 10,8% ogląda filmy/seriale, 9,5% jeździ na rowerze/deskorolce/ hulajnodze/rolkach, 7,6% czyta książki, 4,4% chodzi na imprezy.**

Osobami, z którymi młodzież najczęściej spędza swój wolny czas to zdecydowanie przyjaciele (72%), rzadziej rodzina (15%) czy samemu (10%) (wykres 4).

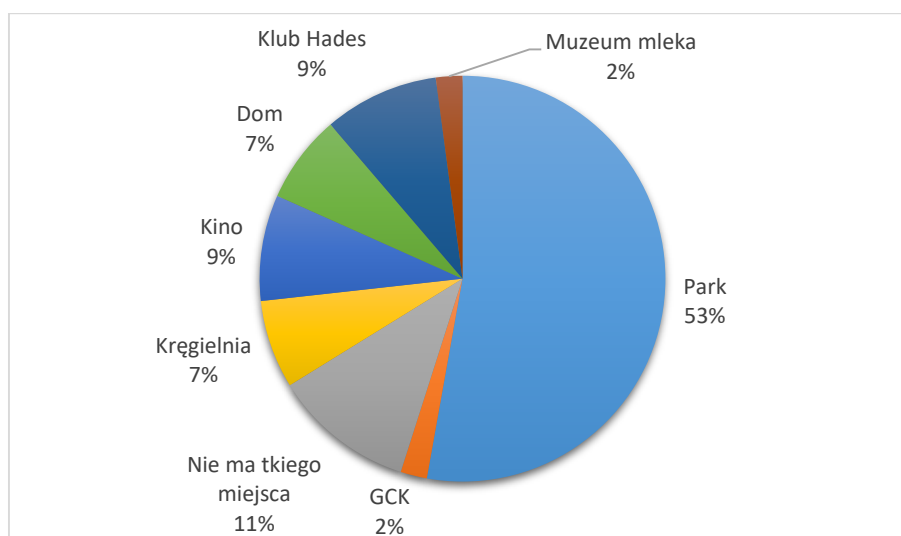
² W części pytań ankiety była możliwość udzielenia więcej niż jednej odpowiedzi, dlatego wyniki nie sumują się do 100%.

Wykres 4. Z kim Najczęściej spędzasz wolny czas?

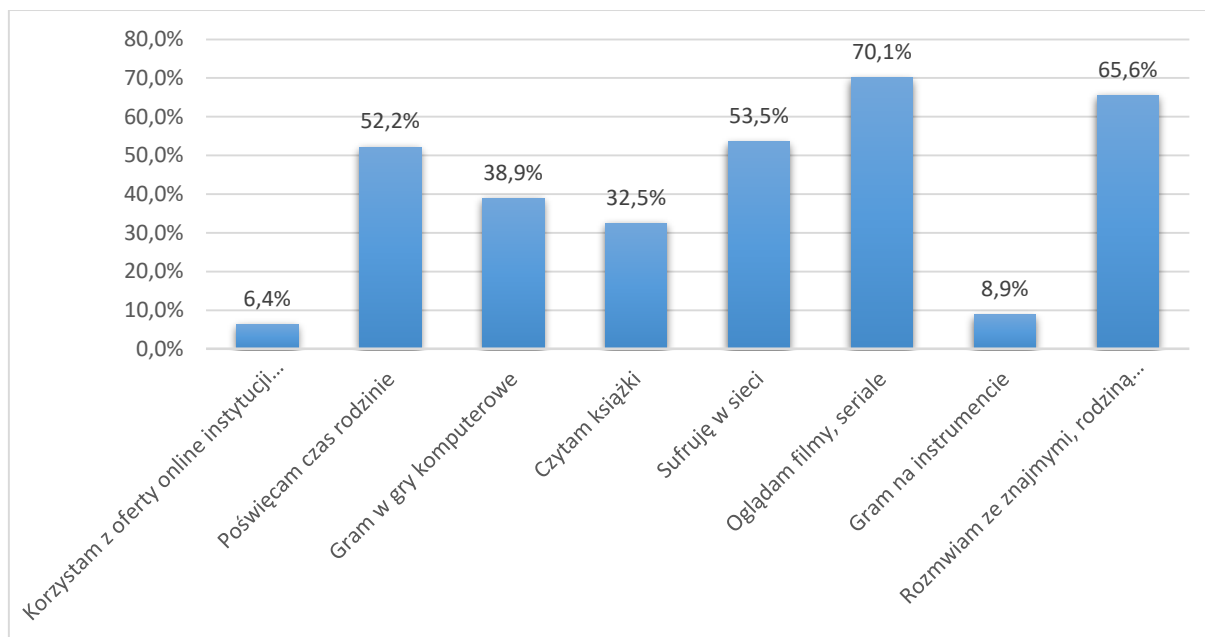
Na pytanie otwarte, dotyczące ulubionego miejsca w Grajewie odnośnie spędzania wolnego czasu, zdecydowanie większość osób wskazało, że ulubionym miejscem jest park (53% osób), rzadziej wskazania dotyczyły klubu Hades (9%), a 11% osób stwierdziło, że nie ma takiego miejsca.

Wykres 5. Ulubione miejsca młodzieży w Grajewie

Ze względu na specyficzny czas pandemii realizatorzy badania postanowili zadać pytanie dotyczące spędzania wolnego czasu w tym trudnym dla wszystkich czasie izolacji. Bez zaskoczenia, odpowiedzi potwierdziły ogólne obserwacje z życia podczas pandemii, czyli **życie młodych ludzi przeniosło się w wirtualną rzeczywistość (oglądanie filmów, seriali – 70,1%; rozmowa przez telefon, skype, Messenger – 65,6%, surfowanie w sieci – 53,5%) oraz czas, który mogli poświęcić rodzinie (52,2%).** Rozkład odpowiedzi był następujący:

Wykres 6. Wolny czas młodzieży w trakcie pandemii

W pytaniu otwartym badana młodzież została poproszona o określenie swoich pasji. Są to najczęściej: **muzyka – 15,2%, sport – 10,8%, granie w gry – 10,8%**, taniec – 7,0%, śpiew – 6,3%, rower – 6,3%, czytanie książek – 5,0%, jazda konna – 5,0%, pisanie wierszy/opowiadań – 4,4%, fotografia – 4,4%, historia – 2,5%.

Niestety **minimalna większość młodzieży (47,1%) stwierdziła, że nie może realizować swoich pasji w Grajewie**, choć 42,0% badanych stwierdziła, że grajewskie instytucje umożliwiają realizację swoich hobby.

Wykres 7. Czy masz możliwość realizowania swojej pasji w Grajewie?

Na pytanie: „Z czym Ci się kojarzą grajewskie instytucje kultury (Grajewskie Centrum Kultury, Grajewska Izba Historyczna, Muzeum Mleka, Miejska Biblioteka Publiczna)?” 12 respondentów (7,6%) odpowiedziało „nie wiem”, 3 osoby stwierdziło, że nie dzieje się nic ciekawego w tych

instytucjach. Ale skojarzeń i opinii było bardzo dużo i tych pozytywnych i negatywnych, **choć skojarzenia pozytywne były częstsze.**

Najczęstsze skojarzenia jakie miała młodzież z instytucjami kultury w Grajewie dotyczyły historii miasta i regionu (muzeum), kultury i folkloru regionu, kinem, spędzaniem wolnego czasu z rodziną, miejscem zdobywania wiedzy i doświadczeń oraz najczęstsze skojarzenie dotyczyło Muzeum Mleka z krówką Matyldą. Często odnoszono się do dzieciństwa i doświadczeń szkolnych: *„Nie umiem określić z czym dokładnie mi się kojarzą dane instytucje, przede wszystkim z dzieciństwem, różnymi przedsięwzięciami. Wiem, że bez tych instytucji Grajewo nie byłoby takie samo.”*

Negatywne wypowiedzi dotyczyły przede wszystkim niedostosowanej oferty zajęć dla młodzieży (zajęcia są albo dla małych dzieci, albo dla dorosłych), instytucje kultury, które – zdaniem badanych - propagują tylko folklor z małą różnorodnością i nowoczesną atrakcyjnością wydarzeń. *„Z zaangażowaniem, lecz małą ilością odwiedzających”*, co może świadczyć o słabej promocji wydarzeń.

Ważną i kluczową kwestią badań było **zdiagnozowanie opinii młodych ludzi czego brakuje w ofercie instytucji kulturalnych Grajewa.**

Na to pytanie otwarte: 12,7% respondentów stwierdziło, że niczego nie brakuje w aktualnej ofercie GCK, a 14,0% respondentów, odpowiedziało, że nie wie i nie ma zdania na ten temat. Prawie połowa badanych określiła braki w ofercie GCK. Najczęściej młodzież wskazywała na **brak interesujących premier w kinie, hitów filmowych**, proponowała rozszerzenie repertuaru kina, tak aby w kinie było więcej filmów skierowanych do młodzieży. Drugim częstym wskazaniem było **brak koncertów** znanych twórców muzyki młodzieżowej.

„Brakuje czegoś, co mogłoby zainteresować młodzież. GCK daje możliwość spędzenia miło czasu dla najmłodszych oraz starszych osób, ale nie ma nic co mogłoby przykuć uwagę młodzieży, np. hity kinowe w repertuarze, organizacja koncertów.”

Braki w ofercie instytucji kulturalnych Grajewa (wszystkie odpowiedzi przedstawiono poniżej):

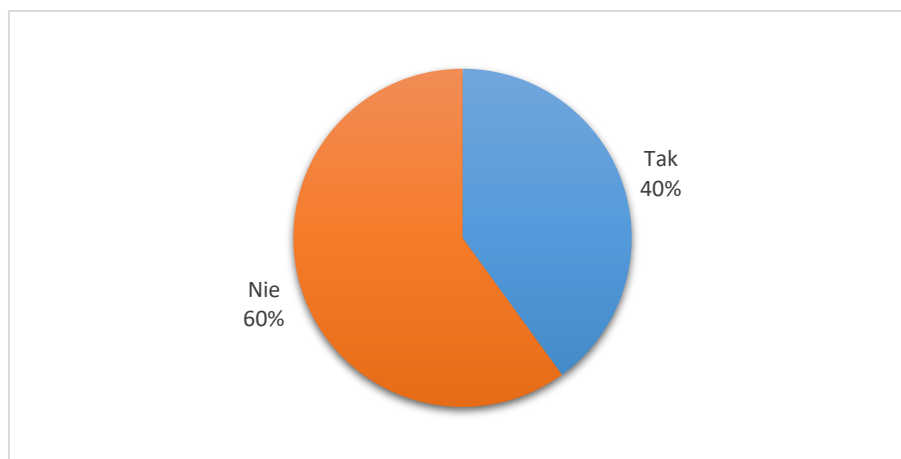
- „szerszej ramówki kina, nowości kinowych, premier (ubogi repertuar w kinie, generalnie brak ciekawych atrakcji dla młodzieży)”
- „Koncertów lubianych twórców muzyki”
- „spotkań młodych z osobami starszymi by wymienić się doświadczeniami itp.”
- „Reklamy "starych działań" i poszukiwania nowych. Strefy młodych i "do" młodych.”
- „Więcej koncertów i filmów w weekendy, minibaru w kinie”
- „Imprezy powinny być organizowane częściej oraz dla każdej grupy wiekowej.”
- „Może lepszej promocji, nagłaśniania działań. Parę plakatów to jednak trochę mało.”
- „ciekawych warsztatów, spotkań podróżniczych, wydarzeń na wakacje”
- „impresz skierowanych do młodzieży”
- „Brakuje miejsc dla młodzieży, gdzie mogliby się spotkać (nie mam na myśli miejsc typu Tesco, Intermarche); szczególnie kiedy jest zimno”
- „Muzeum sprzętu rolniczego”
- „Galerii fotografii”
- „Ciekawych wydarzeń, nie wszyscy interesują się historią, występami dzieci, uważam, że powinno być więcej spotkań z ciekawymi i popularnymi osobami np. w GCK. A jeśli chodzi o

Izbę Historyczną to, aby to co tam się znajduje było opisywane i opowiadane z zaangażowaniem i w sposób ciekawy, aby trafić do każdego i zaciekawić słuchacza.”

- „Wystaw sztuki, przedstawień na większą skalę”
- „tanecznych konkursów”
- „Bezpłatnych dyskotek, koncertów”
- „Występów stand-uperów”
- „festynów z grami, konkursami”
- „Miejska Biblioteka Publiczna - więcej nowości, często czytelnicy literatury współczesnej nie mają zbyt bogatego zasobu.”
- „więcej zawodów z League of Legends i piłki nożnej
- „Brakuje warsztatów artystycznych”
- „zajęć tanecznych dla osób w wieku 16+, tego mi najbardziej brakuje
- „żałuje, że nie są organizowane warsztaty dla młodzieży albo spotkania z artystami, a większe wydarzenia np. koncerty oferują wielokrotnie disco polo:!”
- „Chęci do pracy (prowadzącym zajęcia)”
- „Brakuje rekonstrukcji bitwy granicznej z 1939r.”

Wysoka świadomość braków w ofercie instytucji kulturalnych Grajewa oraz umiejętność sprecyzowania potrzeb nie pokrywa się niestety z chęcią respondentów do włączenia się w organizację imprez kulturalnych. **Większość z uczestników badania (60%) nie chciałaby włączyć się w ich organizację.**

Wykres 9. Czy chciałbyś/chciałabyś się włączyć w organizację wydarzeń kulturalnych w Grajewie?

Na pytanie: „Gdybyś otrzymał(a) środki (3-5 tys. zł) na przygotowanie jakiegoś wydarzenia kulturalnego (samodzielnie lub z grupą znajomych), to co to by było?”, najczęściej młodzież wskazywała **na organizację koncertu znanych młodzieżowych muzyków czy zespołów.**

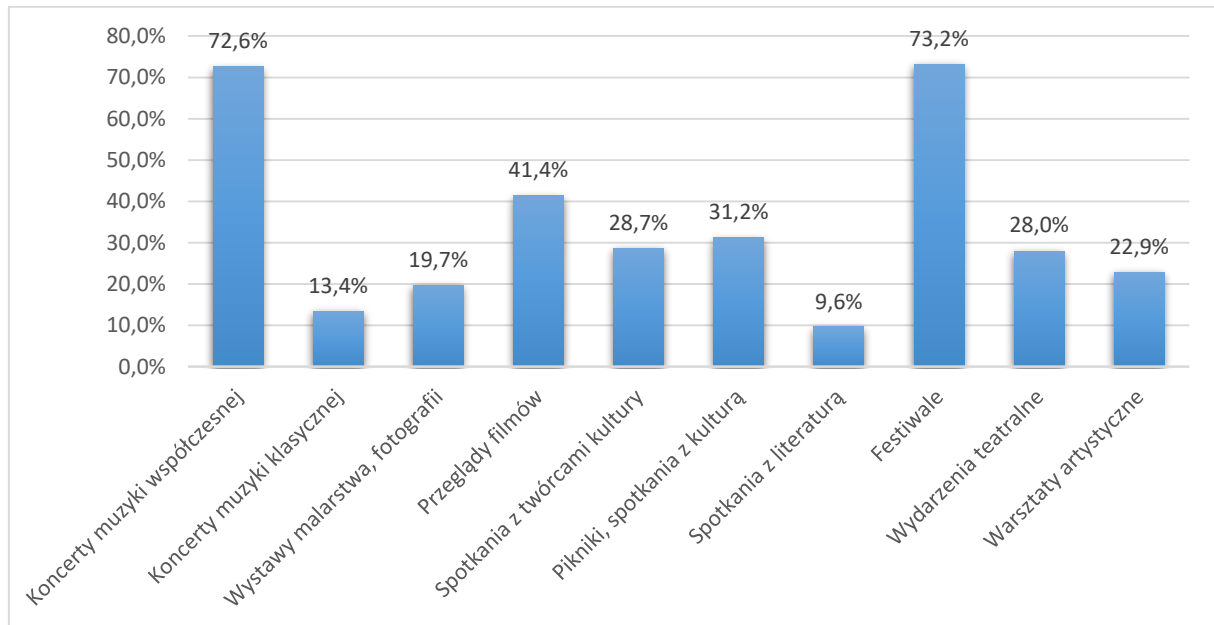
Miejsca, które w opinii młodych osób mogą być wykorzystane w celu organizacji wydarzeń kulturalnych w Grajewie, to:

- klub Hades – 32,4%
- park – 26,7%
- GCK – 8,2%

- nie wiem – 6,3%.

Na pytanie dotyczące wydarzeń kulturalnych, w których młodzi Grajewianie wzięliby chętnie udział potwierdziło wcześniejsze wskazania. **Kulturalne potrzeby zawężają się do festiwali (73,2%), koncertów muzyki (72,6%) oraz przeglądów filmowych (41,4%).**

Wykres 10. W jakich wydarzeniach kulturalnych w mieście wzięłybyś/wzięłabyś udział?

Na koniec ankiety postawiono otwarte pytanie o wymarzone wydarzenie kulturalne. Prawie połowa respondentów (47,1%) odpowiedziała na to pytanie, 9,5% nie umiała sprecyzować takiego wydarzenia. Spośród tych, którzy odpowiedzieli na to pytanie 22,9% wskazała ogólnie, że **wymarzoną imprezą byłby koncert lub festiwal muzyczny** (często zastrzegając, że nie disco polo, raczej z gatunku muzyki hi hop, rap, k-pop, koncert Korteza, koncert Kuby Badacha, Taco Hemigwaya, Sanah lub Iron Maiden, koncert Blachy, The Ramsus, Dawida Podsiadło, Malika, Rammstein, ale też były dwa wskazania na koncert Zenka Martyniuka).

Pozostałe odpowiedzi:

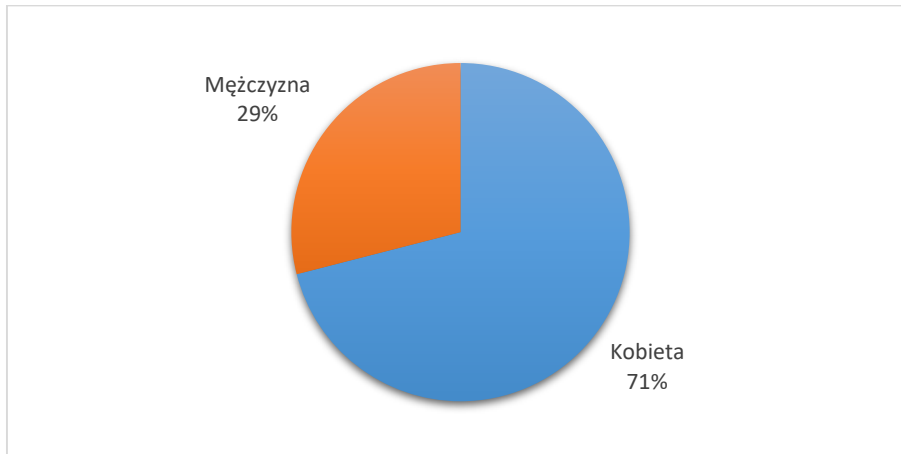
- Festyn całkowicie związany z militariami, w którym byłyby zadania typu składanie i rozkładanie broni na czas
- Warsztaty artystyczne
- Skate-jam
- Festiwal związany z jedzeniem, aby każdy mieszkaniec mógł spróbować i oddać głos na najlepszą potrawę
- Złot aut
- Zbieranie pieniędzy dla potrzebujących przez drift samochodowy
- pikniki, spotkania z kulturą
- PGA(Poznań Game Arena)
- wystawa fotografii
- nocny maraton filmowy

- Turniej e-sportowy
- Kabarety
- turniej w siatkówkę
- Dni Grajewa
- Koncerty twórców współczesnych
- Comic con
- Game Festival
- Warsztaty rysunku
- wernisaż/wystawa obrazów
- wystawa malarstwa
- Opener
- Rekonstrukcja Historyczna okresu II Wojny Światowej
- Festiwal Darmowego Jedzenia
- Przeglądy filmów
- Spotkanie z popularną osobą
- Wystawa malarska
- Warsztaty artystyczne
- Konwenty
- Chciałabym wystawić jakąś sztukę teatralną bądź musical

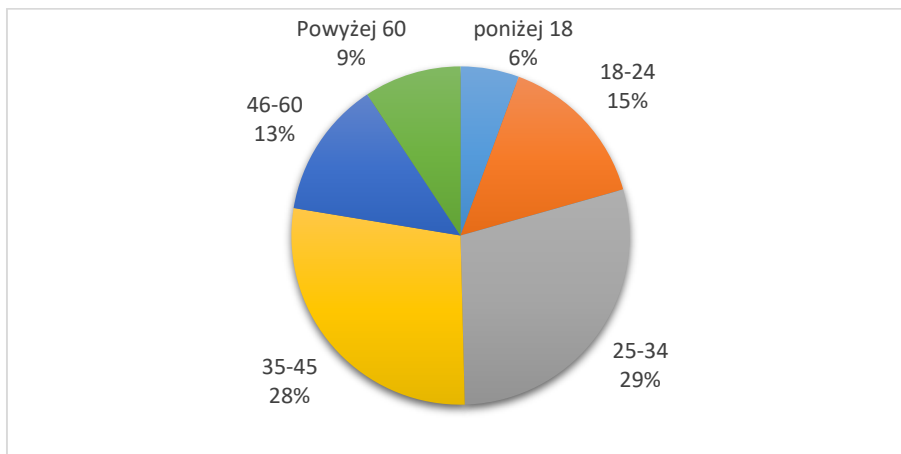
Ankieta ogólna do mieszkańców Grajewa

W badaniu ankietowym mieszkańców Grajewa wzięło ogółem udział **107 osób**, w przeważającej części (71%) były to kobiety (wykres 11). Nadreprezentacja kobiet jest wynikiem nieprobalistycznego (nielosowego) doboru próby, czyli w tym wypadku osób dostępnych i chętnych do wzięcia udziału w badaniu. Ponad połowę respondentów stanowiły osoby pomiędzy 25 a 45 rokiem życia (wykres 12), zamieszkałe przede wszystkim w mieście Grajewie (85%) (wykres 13).

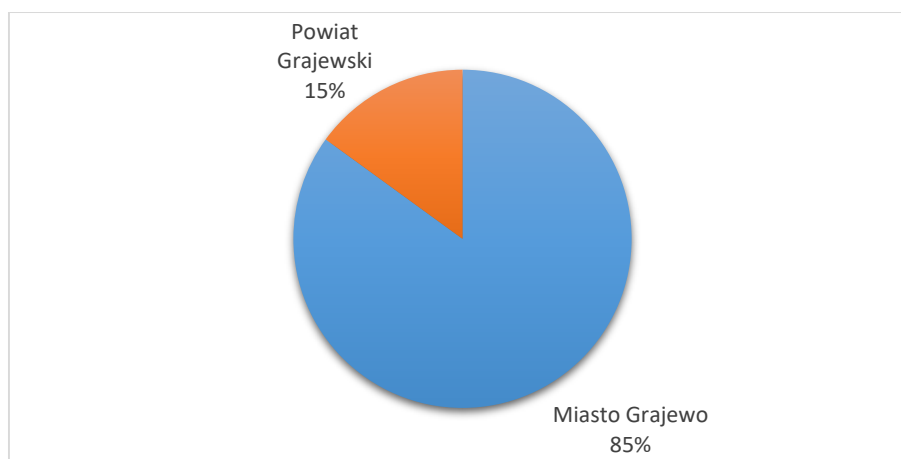
Wykres 11. Płeć

Wykres 12. Wiek

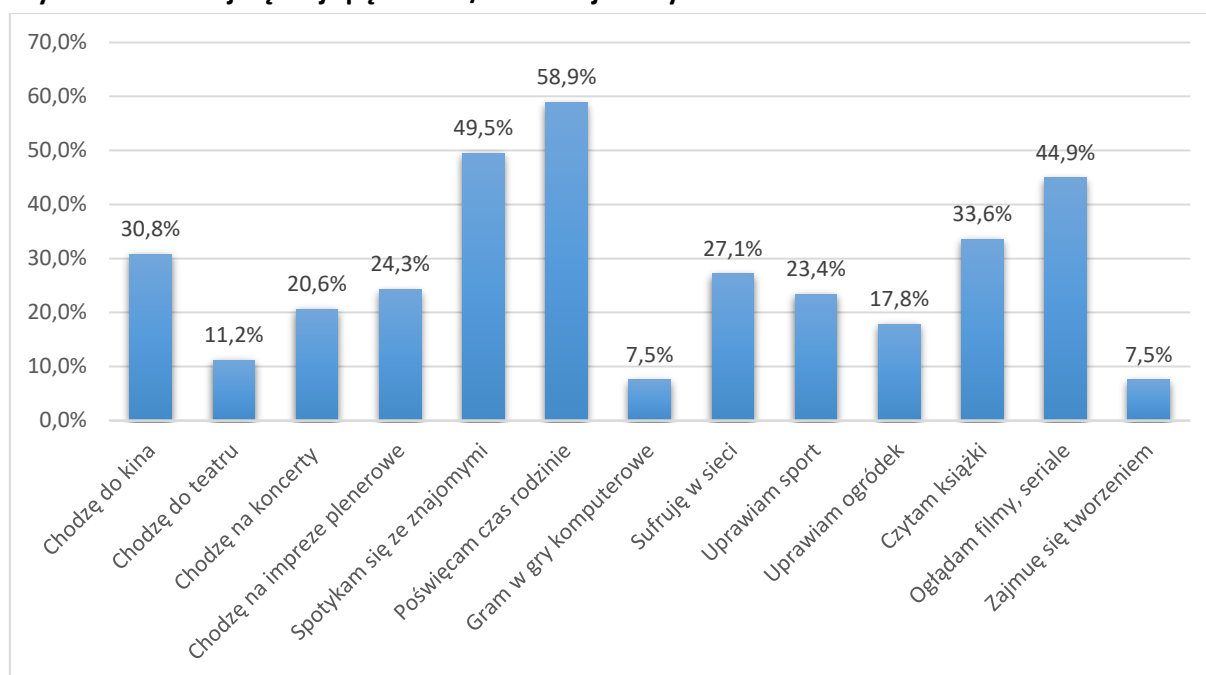

Wykres 13. Miejsce zamieszkania

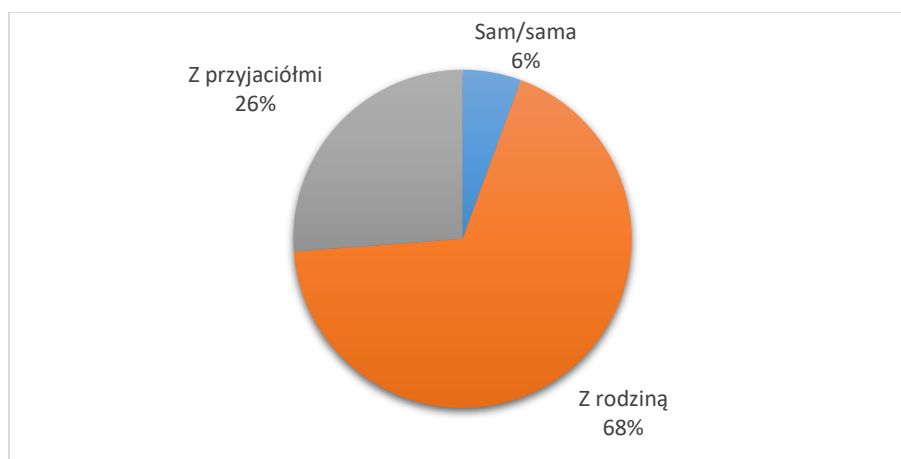

Na pytanie „Jak najczęściej spędzasz swój wolny czas?”, większość – **58,9%** poświęca czas rodzinie, **57,3%** wypełnia wolny czas spotkaniami ze znajomymi **49,5%** oraz **44,9%** ogląda filmy i seriale (wykres 14). Wiek respondentów, czyli zakładane zobowiązania rodzinne potwierdziły, że jest to przede wszystkim czas, który spędza się z rodziną (wykres 15). Badani swój **wolny czas najchętniej spędzają w parku (45,7%)**, w klubie Hades (9,3%), w kinie (6,5%), w domu (8,4%), w GCK (6,5%).

Wykres 14. Jak najczęściej spędza Pan/Pani swój wolny czas?

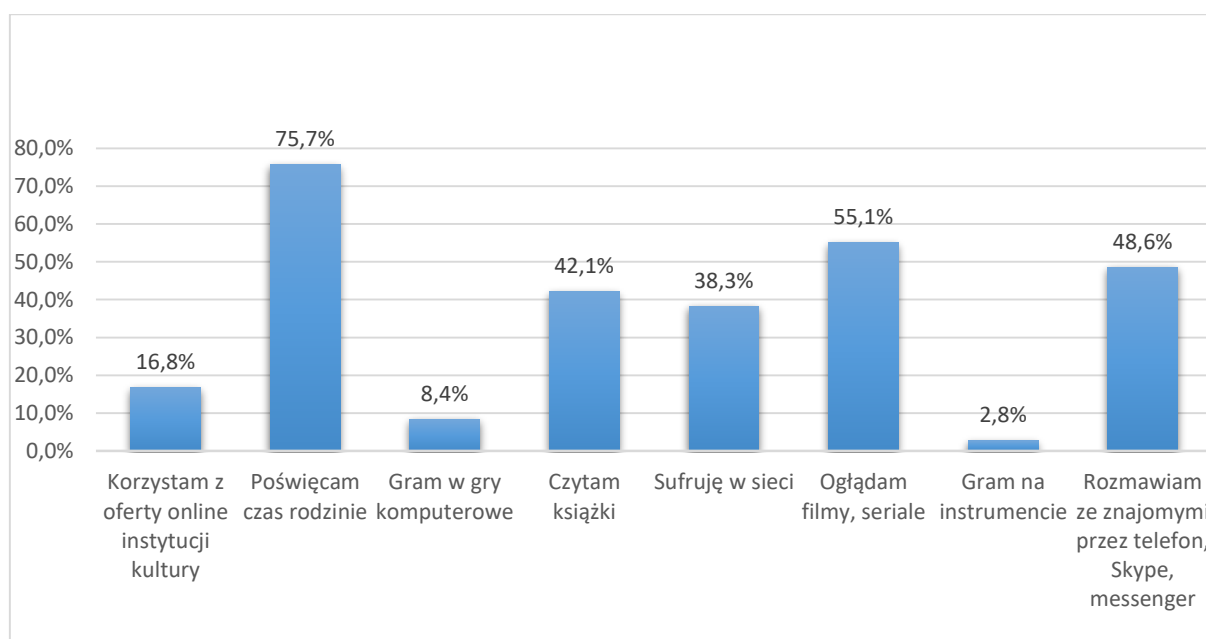

Wykres 15. Z kim najczęściej spędza Pan/Pani wolny czas?

Ze względu na specyficzny czas pandemii realizatorzy badania postanowili zadać pytanie dotyczące spędzania wolnego czasu w tym trudnym dla wszystkich czasie izolacji. Zdecydowanie większość badanych czas ten poświęca przede wszystkim **rodzinie (75,7%), oglądaniu filmów i seriali (55,1%) oraz kontaktami z najbliższymi (rodziną, znajomymi) poprzez rozmowę przez telefon, skype, Messenger (48,6).**

Wykres 16. Jak spędza Pan/Pani wolny czas w dobie koronawirusa?

W pytaniu otwartym badani zostali poproszeni o określenie swoich pasji. Są to najczęściej: **sport (20,5%), czytanie książek (19,6%), muzyka (5,6%), historia (4,6%), podróże (4,6%), film (4,6%), ogród (4,6%), fotografia (4,6%); 4,6% osób stwierdziło, że nie ma pasji i zainteresowań. Wypowiedź młodej kobiety oddaje też stan i obraz młodych rodziców: *Mam małe dzieci i nie pamiętam, co jest moim hobby. Ale lubię lego.***

Większość osób przyznało, że może realizować swoje pasje w Grajewie (67,3%) (wykres 17).

Wykres 17. Czy ma Pan/Pani możliwość realizacji swoich pasji w Grajewie?

Na pytanie: „Z czym Ci się kojarzą grajewskie instytucje kultury (Grajewskie Centrum Kultury, Grajewska Izba Historyczna, Muzeum Mleka, Miejska Biblioteka Publiczna)?” Tylko 5 respondentów (4,6%) odpowiedziało: „z niczym”.

Skojarzeń i opinii było bardzo dużo i tych pozytywnych i negatywnych, ale skojarzenia pozytywne były zdecydowanie częstsze. Najczęściej instytucje kultury w mieście kojarzone są z **kulturą** (animacją życia kulturalnego), ofertą zajęć artystycznych, kinem.

W opinii respondentów jest to miejsce, gdzie są „*ciekawe spotkania, wystawy, dobra muzyka, ciekawi ludzie*”. Zwracano uwagę na zaangażowanie i profesjonalizm organizatorski oraz widoczne zmiany, które nastąpiły w ostatnich latach. Jest to miejsce (biblioteka) *spotkań z pisarzami, lub ciekawymi ludźmi, poza tym super księgozbiór książek do czytania dla dorosłych i młodzieży. A poza tym wspaniałe, przemiłe panie bibliotekarki*. Według respondentów jest to miejsce - *inspiracja do różnorodnych pomysłów spędzenia czasu kreatywnie*.

Wśród głosów negatywnych wskazywano na oklepany i powtarzający się program artystyczny, kulturą „niewysokich lotów”, niską frekwencją uczestników wydarzeń i brakiem promocji.

Ważną i kluczową kwestią badań było **zdiagnozowanie opinii mieszkańców Grajewa czego brakuje w ofercie instytucji kulturalnych Grajewa**.

Na to pytanie otwarte: 3,7% respondentów stwierdziło, że niczego nie brakuje w aktualnej ofercie GCK, a 6,5% respondentów, odpowiedziało, że nie wie i nie ma zdania na ten temat.

Najczęściej respondenci wskazywali na **brak interesujących premier w kinie, hitów filmowych, organizacji profesjonalnego kina, braku spektakli teatralnych, recitali, spotkań ze znanymi osobami**.

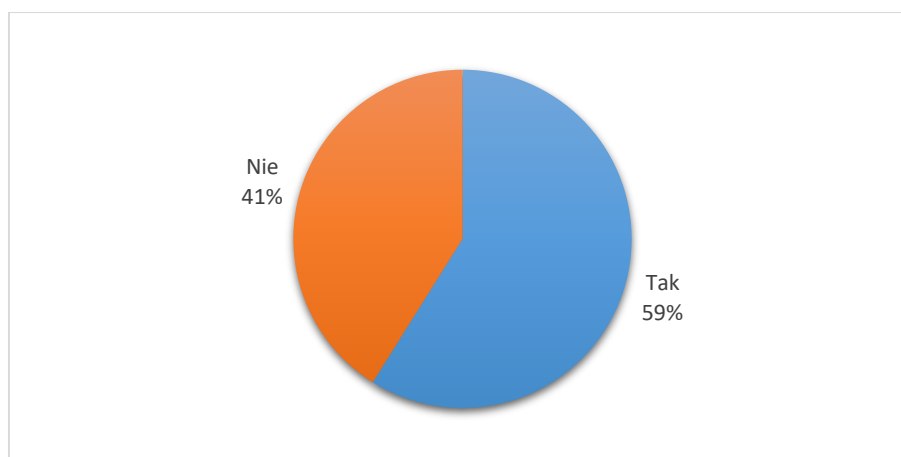
Braki w ofercie instytucji kulturalnych Grajewa (wszystkie odpowiedzi przedstawiono poniżej):

- Zbyt mała ilość puszcanych filmów
- zajęcia dla młodzieży,
- koncertów muzycznych

- festynów
- większa oferta audiobooków w bibliotece,
- spotkania ze znanymi osobami, aktorami, pisarzami, podróżnikami
- Więcej plenerowych imprez dla młodzieży
- Świeżości, kreatywności, mądrego gospodarza
- Spektakli teatralnych, recitali, spotkań autorskich
- Brak odpowiedniej promocji w lokalnym środowisku
- Nowoczesności, pomysłowości w doborze ofert dla mieszkańców
- Spektakli dla dzieci
- GIH - powrót do dawnych spotkań z ciekawymi ludźmi
- Utworzenie zespołu ludowego dla dorosłych
- Zajęć dla dzieci
- Profesjonalnego kina, popcornu, organizowania stand upów ze znanymi standuperami
- Brak ofert wydarzeń i atrakcji dla młodzieży
- Reklamy
- atrakcji po godz.16.00
- Spotkań dla nieco starszych osób, nie emerytów, szkoleń
- Inicjatyw, które angażują ludzi w wieku 18-30 lat
- Paneli dyskusyjnych z osobistościami, ludźmi wyjątkowymi, z samodzielnym myśleniem
- Można by pomyśleć o jakichś zajęciach konstruktorskich lub czymś podobnym dla młodzieży. Grafika komputerowa też znalazłaby pewnie chętnych. I oczywiście więcej tańca - może salsa i bachata. O ile oczywiście znajdzie się miejsce i czas na tego typu zajęcia.
- Może więcej koncertów biorąc pod uwagę grupę wiekową od lat 20
- Warsztaty rękodzieła dla rodziców
- Złotu zabytkowych aut
- Profesjonalnych warsztatów wokalnych np. GOSPEL
- Oferty dla dzieci <4
- brak kącików dla dzieci
- Edukacji przyrodniczej
- warsztatów dających możliwość rozwoju zawodowego (np. fotografia, rękodzieło, wracajmy do korzeni)
- Brakuje nowoczesnej wizualnej historii PKP Grajewo np. mogłyby powstać Platformy w formie tablic informacyjnych historii PKP w obecnym nie wyremontowany jeszcze DWORCU PKP. Dodatkowo kasa biletowa, restauracja i biblioteka.
- większy udział społeczeństwa w życiu tych ośrodków

Wysoka świadomość braków w ofercie instytucji kulturalnych Grajewa oraz umiejętność sprecyzowania potrzeb pokrywa się z chęcią respondentów do włączenia się w organizację imprez kulturalnych. **Większość z uczestników badania (58,9%) chciałaby włączyć się w ich organizację** (wykres 18).

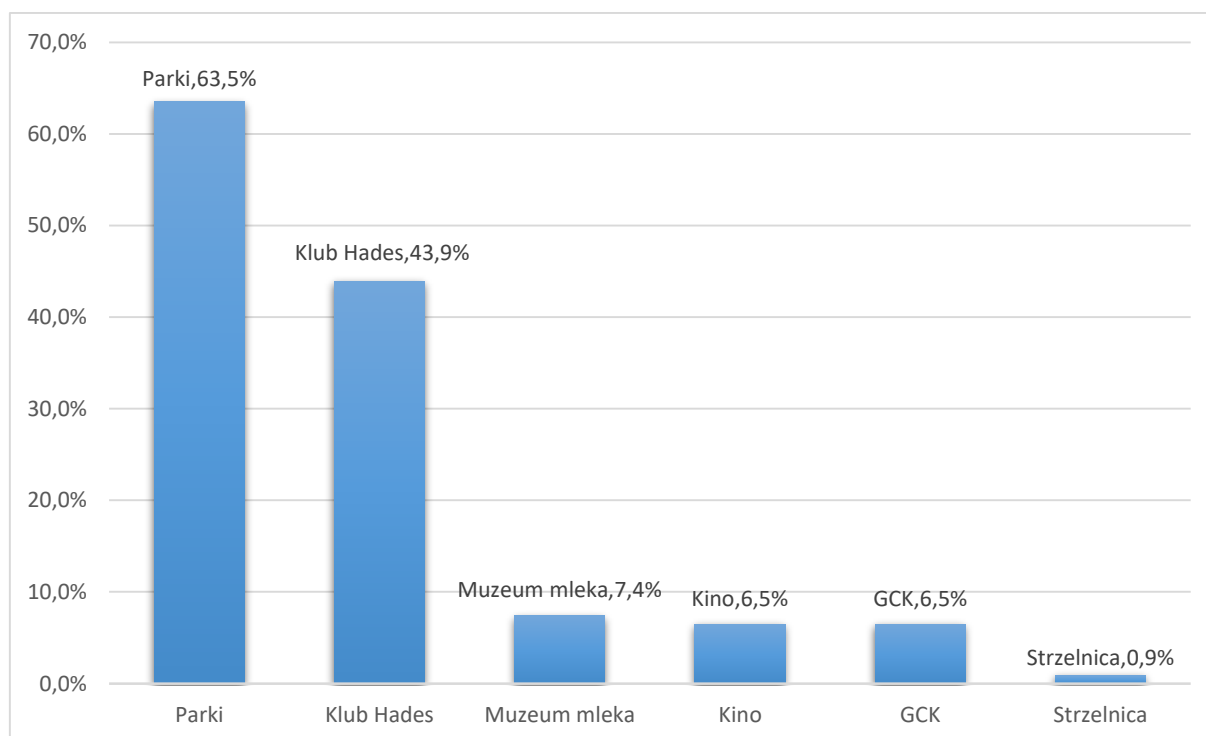
Wykres 18. Czy chciałby Pan/Pani włączyć się w organizację wydarzeń kulturalnych w Grajewie?

Na pytanie: „Gdybyś otrzymał(a) środki (3-5 tys. zł) na przygotowanie jakiegoś wydarzenia kulturalnego (samodzielnie lub z grupą znajomych), to co to by było?”, najczęściej respondenci wskazywali **na organizację koncertów i pikników plenerowych**. Propozycji organizacji wydarzeń kulturalnych było bardzo dużo, co świadczy o kreatywności, ale też zaangażowaniu mieszkańców.

Miejsca, które w opinii ankietowanych mogą być wykorzystane w celu organizacji wydarzeń kulturalnych w Grajewie, to przede wszystkim parki (63,5%) i Klub Hades (43,9%) (wykres 19).

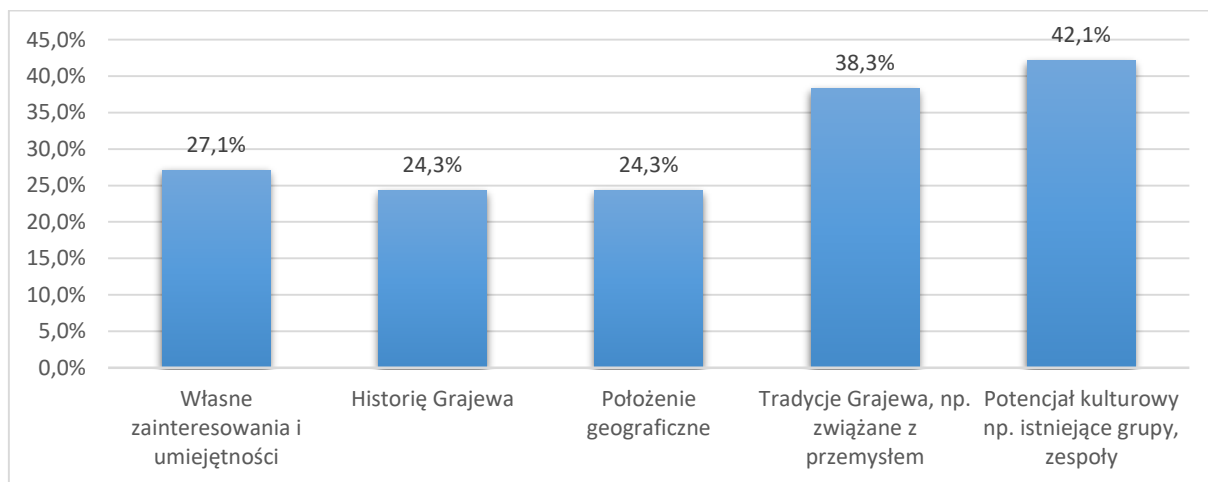
Wykres 19. Miejsca, które w opinii ankietowanych mogą być wykorzystywane w celu organizacji wydarzeń kulturalnych w Grajewie

Ankietowani zostali poproszeni również o określenie niewykorzystanego potencjału miasta Grajewa. Najczęściej mieszkańcy zauważają **brak wykorzystania potencjału kulturowego (42,1%), brak**

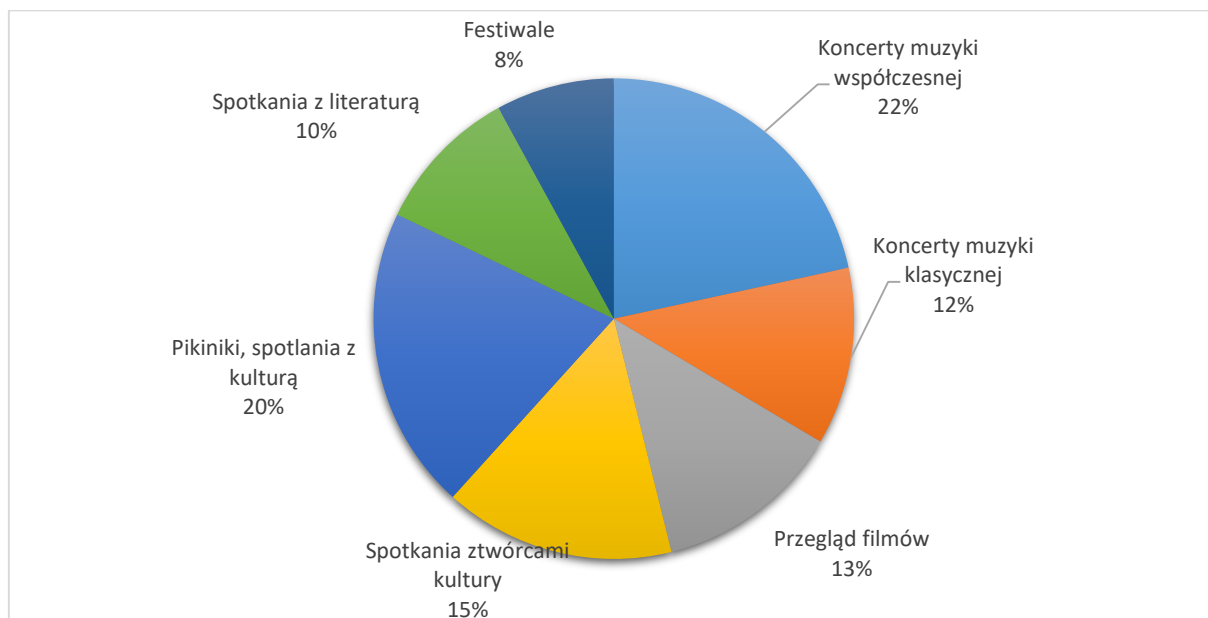
wykorzystania położenia geograficznego (38,3%) oraz brak wykorzystania własnych zainteresowań i umiejętności (27,1%).

Wykres 20. Niewykorzystany potencjał Grajewa i jego mieszkańców

Pytanie dotyczące wydarzeń kulturalnych, w których Grajewianie wzięliby chętnie udział potwierdziło wcześniejsze wskazania. Widoczna jest też duża polaryzacja wskazań. **To przede wszystkim: pikniki, spotkania z kulturą (15,9%), koncerty muzyki współczesnej (11,2%) i festiwale (11,2%)** (wykres 21).

Wykres 21. W jakich wydarzeniach w mieście wzięłyby Pan/Pani chętnie udział?

Na koniec ankiety postawiono otwarte pytanie o wymarzone wydarzenie kulturalne. Prawie wszyscy respondenci (98,1%) odpowiedzieli na to pytanie, co wskazuje na ogromne zainteresowanie działaniami na terenie miasta. **Najczęściej wskazywano, że wymarzonym wydarzeniem kulturalnym są koncerty.**

Wyniki zogniskowanych wywiadów grupowych

Zogniskowany wywiad grupowy wśród pracowników Grajewskiego Centrum Kultury

Data spotkania: 17.04.2020

Uczestnicy spotkania: kadra GCK – 6 osób, zespół badawczy – 5 osób.

Analiza SWOT jest jedną z podstawowych metod analizy strategicznej w instytucji. Umożliwia spojrzenie „do wewnątrz” – przeanalizowanie mocnych i słabych stron w działaniu GCK, w tym Muzeum Mleka i Izby Historycznej oraz „na zewnątrz” – z uwzględnieniem politycznych, ekonomicznych, społecznych i technologicznych uwarunkowań istotnych dla jego działania. W tym roku jeszcze jeden czynnik okazał się bardzo istotny – zdrowotny, czyli ograniczenia spowodowane stanem epidemii.

W diagnozie uwzględniono wszystkie wskazane przez pracowników czynniki, bez próby ich hierarchizowania czy cenzurowania. Zapisy powstały w drodze dialogu wszystkich zaangażowanych w badanie osób, są więc wynikiem dyskusji i pewnego konsensusu.

W kilku przypadkach ten sam czynnik pojawia się po obu stronach analizy, co wskazuje na różnorodne spojrzenia na omawiane elementy.

Mocne strony:	Słabe strony:
<ul style="list-style-type: none">- kadra (młoda, różnorodne wykształcenie, zainteresowania, starają się zaoferować coś nowego, zaangażowani)- oferta (szeroka oferta kulturalna, kabarety, przeglądy, spotkania, biesiady literackie, spotkania dla dzieci, oferta Muzeum Mleka)- dobra sytuacja finansowa – GCK ma dotacje na realizację oferty co zapewnia swobodę realizacji oferty- efektywne wykorzystywanie zasobów – posiadane środki finansowe są dobrze wykorzystywane, pracownicy mogą wspomagać działania w różnych miejscach- zaplecze: kilka lokalizacji, Hades, tereny zielone – wiele miejsc realizacji działań,- w przypadku inicjatyw jest możliwość wykorzystania wielu miejsc do wydarzeń kulturalnych- mieszkańcy postrzegają Muzeum Mleka, GCK i Izbę Historyczną jako różne instytucje- szybkie uruchomienie Muzeum Mleka – budowa i organizacja – duży sukces – produkt turystyczny Grajewa- stała grupa odbiorców np. poprzez Biesiady Literackie – głównie emeryci, dobrze się pracuje ze stałą grupą- Spotkania przy Kawie i Muzyce	<ul style="list-style-type: none">- mieszkańcy nie postrzegają Muzeum Mleka, GCK i Izby Historycznej jako jednej instytucji- kadra GCK i Muzeum Mleka – poprzez kilka lokalizacji bywają większe obciążenia kadry, ale pomagają sobie; natłok imprez wydarzeń, brak rąk do pracy, czasami rodzi to frustrację, częściowo wynika to z braku umiejętności pracy w grupie i planowania/rozkładania w czasie swojej pracy, odkładanie zadań „na ostatnią chwilę”)- brak młodzieży wśród odbiorców działań- brak osób w grupie od 20 do 40 lat wśród odbiorców działań- kadra GCK nie do końca wie jak zainteresować ludzi ofertą GCK – zwłaszcza młodzież jest oporna, nie wiadomo jak dotrzeć do niektórych grup – „kwestia promocji jest najślabszą naszą stroną”- Dni Grajewa, koncerty, kabarety mają duże zainteresowanie, ale inna oferta jest trudniejsza z punktu widzenia wzbudzenia zainteresowania kulturą- oferta, która nie zawsze trafia w zainteresowania- kanały docierania do odbiorców nie zawsze adekwatne

<ul style="list-style-type: none"> - otwartość, elastyczność – nowe pomysły, otwartość na wyzwania - rozpoznawalne elementy oferty – np. Spotkania z krówką Matyldą, - biletowane oferty – Spotkania literackie (koszt 5 zł) koszt spotkania to selekcja uczestników - zajęcia płatne – 50 zł za semestr – opłacenie pracowni i materiałów, wprowadzenie odpłatności nie zraziło uczestników – jest coraz więcej zgłoszeń, bardziej szanują zajęcia i materiały - zajęcia plastyczne dla dzieci to potencjał dla nowych grup - grupa wolontariuszy zaangażowana w działania GCK - GCK jako fajne miejsce pracy, nie jest monotonne, pracownicy uczestniczą w fajnych wydarzeniach i mają na nie wpływ, mają możliwość rozwoju zawodowego - różnorodne umiejętności pracowników: malarstwo, grafika komputerowa, rysunki, wielu pracowników się zgłosiło na wystawę prac pracowników, cel: osvajanie się z wychodzeniem na zewnątrz ze swoimi pasjami– wystawa online; pracownicy jako animatorzy i popularyzatorzy aktywności kulturalnych - możliwość otwarcia pracowni dla osób z zewnątrz np. pracownia - duża liczba zbiorów w Izbie Historycznej – dużo eksponatów zostało pozyskanych od ludzi 	
Szanse:	Zagrożenia:
<ul style="list-style-type: none"> - udział w projekcie DK+ - udział w innych projektach, nawiązanie relacji z innymi organizacjami - „poczta pantoflowa” w promocji oferty kulturalnej - słaba oferta innych okolicznych domów kultury w okolicznych gminach – więcej uczestników działań GCK - część mieszkańców Grajewa wspiera działania kulturalne, ale są też krytycy, - budujemy przyszłych klientów bazując na dzieciach - trzeba wyedukować klienta centrum kultury, zaangażować go, żeby uczestnicy z zespołem GCK tworzyli kulturę - szansą są plany miasta: ładny park w planach, uatrakcyjnienie centrum miasta, remont Hadesu - Grajewo zmienia się – pozytywnie – nie tylko wygląd miasta, ale także ludzie się zmieniają 	<ul style="list-style-type: none"> - duża liczba osób „krytykujących” - młodzi wyjeżdża i nie mieszka w Grajewie, Ci którzy zostają mają „grajewską” mentalność - aktywność społeczności lokalnej polegająca na daniu czegoś od siebie jest niska - brak szkół wyższych – 90% zdających maturę wyjeżdża na studia do innych miast i nie korzysta z oferty GCK - nieatrakcyjność samego Grajewa, nawet na weekend mieszkańcy wolą wyjechać nad jezioro - małomiasteczkowa mentalność - miasto kojarzy się z nijakością, nudą, złą opinią „scyzoryki” - niewielu jest lokalnych twórców kultury, współpraca z nimi nie jest łatwa, wstyd przed ujawnianiem własnej twórczości, obawa przed krytyką, przed krytyczną opinią środowiska

Generalnie należy uznać, że pracownicy dostrzegają problemy i potrzeby wskazywane przez innych uczestników badań, jednakże dopiero potwierdzenie ich przez potencjalnych użytkowników GCK ma wpływ na proces planowania nowej oferty.

Młodzież - aktywność kulturalna

Uczestnicy badania fokusowego:

- młodzież (próba badawcza) – 5 osób,
- kadra GCK – 4 osoby,

Przebieg spotkania:

- analiza wydarzeń kulturalnych Grajewa, w których młodzież chętnie bierze udział
- analiza braków w ofercie kulturalnej Grajewa
- dyskusja na temat wymarzonych zajęć w GCK
- aktywność kulturalna w czasie pandemii
- miejsca, które kojarzą się z kulturą w Grajewie
- inicjatywy kulturalne, które młodzież chciałaby zrealizować w ramach projektu.

Wydarzenia kulturalne w Grajewie

Młodzi mieszkańcy chętnie uczestniczą w wydarzeniach kulturalnych organizowanych przez miasto Grajewo oraz mają wiedzę na temat całorocznego kalendarium imprez grajewskich. Mają świadomość znaczenia inicjatyw i działań na rzecz pamięci historycznej i w nich uczestniczą, ale widzą, że takie imprezy nie są zbyt popularne wśród młodzieży. **Młodzież chętnie uczestniczy w imprezach filmowych, muzycznych, rozrywkowych, ale także w spotkaniach z osobami, które zajmują się konkretną ciekawą rzeczą** np. programowaniem albo w spotkaniach ze znanymi osobami. Większość młodzieży nie wie co ma robić w przyszłości, zatem spotkania z kimś ciekawym dają możliwość pewnej inspiracji do działania.

Wydarzenia kulturalne, w których młodzież CHĘTNIE uczestniczy w Grajewie:

- wieczorki filmowe
- festiwale muzyczne
- festyny np. Dni Grajewa
- pokazy i konkursy taneczne w GCK
- konkursy patriotyczne
- konkursy organizowane przez Muzeum mleka – konkurs kulinarny
- obchody Dnia Niepodległości
- konkursy artystyczne – poetyckie, muzyczne, rękodzieła
- konkursy naukowe
- spotkania z osobami, które zajmują się konkretną ciekawą rzeczą np. programiści
- spotkania ze znanymi osobami, debaty (większość młodzieży nie wie co ma robić w życiu, zatem spotkania z kimś ciekawym dają możliwość inspiracji)

Analiza braków w ofercie kulturalnej Grajewa

Główną lukę w ofercie kulturalnej Grajewa młodzi ludzie widzą **w braku wspólnych międzypokoleniowych inicjatyw kulturalnych**. Jest to cenna uwaga wychodząca od młodych ludzi,

którzy uświadamiają sobie, że to może przyczyniać się do braku komunikacji pomiędzy światem dorosłych a światem młodzieży (brak porozumienia osób starszych z młodzieżą).

Młodym ludziom **brakuje również różnorodnych (innych niż piłka nożna) wydarzeń sportowych**, np. z zakresu lekkoatletyki.

W toku dyskusji młodzi zgodzili się, że w Grajewie **brakuje zajęć czy spotkań z ludźmi, określili ich mentorami**, którzy krytycznie i inspirująco analizowali by np. twórczość literacką młodzieży. Brakuje spotkań z interesującymi twórcami (poetami, malarzami, fotografikami). Zgłoszono też brak oferty nauki śpiewu (choć taka oferta znajduje się w GCK – warto zastanowić się, dlaczego nie jest wystarczająco znana).

Chętnie uczestniczyliby w zorganizowanym koncercie np. twórcy z youtube – hip-hop, rap, pop, ponieważ w ich opinii propozycje koncertowe są mało zróżnicowane w Grajewie. Dobrym pomysłem byłoby organizowanie transmisji koncertów online.

Ciekawym wydarzeniem, które warto by powtórzyć, to wzruszające spotkanie „Wyrwani z niewoli” – opowieść o wychodzeniu z nałogów.

Wymarzone zajęcia młodzieży w GCK:

- akrobatyka
- zajęcia wokalne
- zajęcia poetyckie
- zajęcia teatralne
- zajęcia militarne
- warsztaty filmowe - kulisy filmu, informacje o konkretnych filmach, twórcach, spotkania z aktorami

Aktywność kulturalna młodych ludzi w czasie pandemii

Młodzi ludzie w czasie pandemii aktywnie uczestniczyli i udzielali się w różnego rodzaju szkoleniach, warsztatach i grupach inicjatywnych (fanpage) online. Korzystali również z oferty muzycznej proponowanej w internecie.

Aktywność kulturalna w czasie pandemii:

- prowadzenie fanpage na facebooku, gdzie są publikowane wiersze jednej z uczestniczek badania
- udział w szkoleniach internetowych, tj. taniec tradycyjny i nowoczesny
- udział w zdalnych warsztatach GCK
- oglądanie koncertów, stand upów online
- udział w **Energy Team** - grupa projektowa
https://www.youtube.com/channel/UCUWuGuufv4sFGBqXgT1PBSg?view_as=subscriber
<https://www.facebook.com/TeamEnergy01/>

To jest grupa, która szerzy pozytywną energię, codziennie publikują zdjęcia z wydarzeń. Celem jest przekazywanie energii dalej. Chcą przekazywać to co jest najlepsze w tej grupie. Śpiewanie i nagrywanie coverów w ramach strajku kobiet w Energy Team (fanpage Energy). Tworzenie czasopisma – wywiady z muzykami, stworzenie wątkowych działów: muzyka,

Biebrzański Park Narodowy; gazeta rozpowszechniana jest w internecie (fanpage); jest to *Energia Jednostki* – wyszło dotychczas jedno wydanie.

Miejsca, które kojarzą się młodym ludziom z kulturą w Grajewie:

- klub Hades
- GCK
- Muzeum Mleka
- Izba Historyczna
- Urząd Miasta
- ścieżka historyczna
- Park – centrum miasta - obchody WOŚP
- miejsce, gdzie odbywa się Bieg wilka, bieg wilczym tropem

Inicjatywy kulturalne, które młodzież chciałaby zrealizować w ramach projektu

- spotkania międzypokoleniowe - seria spotkań (np. udział w grach planszowych)
- wymiana uczniowska np. z młodzieżą ze Śląska (poznawanie kultury)
- stworzenie mini studia streamingu – organizacja ulicznych live'y, które mają pokazać, że ludzie spotkani na ulicy mają różne opinie, różne pomysły
- zajęcia: wokalne, poetyckie
- zajęcia teatralne, które zakończą się realizacją spektaklu
- warsztaty filmowe – tworzenie filmu od początku do końca

Rodzice i dzieci – wyzwania i potrzeby

Wyniki zogniskowanego wywiadu z grupą młodych mam z małymi dziećmi w wieku 0 - 6 lat:

Uczestnicy badania fokusowego:

- młode mamy – 5 osób,
- kadra GCK – 3 osoby

Przebieg spotkania:

- analiza ulubionych miejsc w Grajewie
- analiza oferty kulturalnej Grajewa
- analiza braków w ofercie kulturalnej Grajewa
- dyskusja na temat wymarzonych zajęć/wydarzeń w GCK
- czas wolny
- aktywność kulturalna w czasie pandemii
- inicjatywy kulturalne, które młode mamy chciałyby zrealizować w ramach projektu

Ulubione miejsca młodych mam w Grajewie:

Młode mamy najchętniej **szukają miejsc, gdzie można spędzić czas z całą rodziną**; miejsca, które mogą być edukacyjne dla dzieci, szlaki kulturowe, historyczne, krajobrazowe, przyrodnicze, ale jednocześnie angażujące rodziców czy opiekunów.

Ulubione miejsca:

- Park Solidarności, który jest w centrum; jest ciekawie zagospodarowany
- „odludzia” – miejsca na uboczu, przy osiedlach są takie niewielkie przestrzenie, gdzie można się pobawić z dziećmi
- stadion, siłownia, różne obiekty sportowe.

Analiza oferty kulturalnej Grajewa

Młode mamy najczęściej uczestniczą w inicjatywach kulturalnych Grajewa, tj.:

- oferty zajęć plastycznych w GCK
- zajęć dla dzieci
- zajęcia na świeżym powietrzu
- truck Show przy Muzeum Mleka
- imprezy dla całych rodzin
- Dni Grajewa
- wydarzenia sportowe – mecze, biegi przełajowe.

Braki w ofercie GCK

Niestety w opinii młodych mam jest mało zajęć dla mam (rodziców) z maluchami (Muzeum mleka organizuje zajęcia z dziećmi od 4,5 roku). Dobrym pomysłem byłoby na przykład **kino dla rodziców z dziećmi**. Ciekawą inicjatywą byłoby **organizowanie kursów makijażu, warsztaty z dietetykiem**, ale pod warunkiem udziału razem z małym dzieckiem. Młode mamy mają świadomość, że małe dzieci mogą być męczące i dlatego szczególnie dedykowane zajęcia dla mam z dziećmi byłyby z korzyścią dla nich i otoczenia.

Zwrócono uwagę, że **brakuje zajęć i spotkań dotyczących historii lokalnej**. Okolice Grajewa są niezwykle interesujące i jest bardzo wiele miejsc, które warto odwiedzić, zachować w pamięci, a na ich bazie można budować tożsamość lokalną, patriotyzm, przywiązanie do miejsca. Ponadto mamy młodszych dzieci **potrzebują wymiany doświadczeń, pogadania o wspólnych problemach, wzajemnego wsparcia w trudach bycia mamą**.

Wymarzone wydarzenie/zajęcia w Grajewie

- wszystkie zajęcia dla mam z dziećmi, np. gimnastyka razem z maluchami w plenerze, na trawie
- mistrzostwa świata w piłce nożnej (mecz reprezentacji Polski był ogromną atrakcją)
- prezentacja swoich hobby, zainteresowań (mamy małych dzieci postrzegane są tylko przez pryzmat „matkowania”, a mogłyby się pochwalić swoimi talentami, zainteresowaniami, umiejętnościami w innych dziedzinach)

Wolny czas

Wolny czas młode mamy chciałyby poświęcić sobie. Stwierdziły, że oczekuje się od nich bycia idealnymi matkami i często postrzega się jako jednofunkcyjne postacie, a one chcą zadbać o swoją kobiecość, swoje pasje, bycie człowiekiem. Chciałyby, aby zmienił się wizerunek macierzyństwa i aby częściej mówiono, że jest też trudno odnaleźć siebie w tylko roli matki.

Aktywność w wolnym czasie:

- zainteresowanie historią Grajewa, wspólne wyjazdy z dziećmi w okolice Grajewa - nauka fotografowania i historii (inspiracja miejsca poprzez naukę fotografowania), wspólna rozmowa, która zaszczebia więź i pamięć miejsca
- zajęcia na siłowni
- pisanie wierszy

Aktywność kulturalna w czasie pandemii

- Wspólne oglądanie z dzieckiem wystaw dostępnych w sieci.
- Wirtualne odwiedziny w Centrum Nauki Kopernik, który ma ciekawą ofertę dla rodziców i dzieci.

Inicjatywy kulturalne, które młode mamy chciałyby zrealizować w ramach projektu

- projekty historyczne, np. „Jestem Grajewiakem”
- wystawa o starym Grajewie i okolicach (budowanie tożsamości lokalnej)
- spacer historyczny dla rodzin z dziećmi
- projekty utrwalające wiedzę o tradycjach i dziedzictwie lokalnym
- projekt fotograficzny, np. zdjęcia dzieci w makietach historycznych albo w dawnych strojach
- zdjęcia starszych budynków albo stylizacje na stare – w formie zabawy dla dzieciaków
- warsztaty, spotkania dla mam, o macierzyństwie, byciu mamą – na przykład z psychologiem
- oglądanie filmów razem z dziećmi, bez stresu
- warsztaty dla dzieci bazujące na tradycji lokalnej
- warsztaty samoobrony dla kobiet i radzenia sobie w sytuacjach przemocy, w tym przemocy domowej (kobiety często bywają ofiarami i nie wiedzą jak sobie z tym radzić; wiedza o tym, co można zrobić jest niedostępna, zwłaszcza, że najbliżsi nie zawsze mogą pomóc). Nie ma w Grajewie instytucji, która prowadziłaby taką edukację, może można zrobić coś z udziałem Policji, o prawach przysługujących ofiarom, o możliwościach pomocy)
- zajęcia fotograficzne połączone z odkrywaniem historii lokalnej (np. Grajewo dawniej i dziś)
- zajęcia fotograficzne połączone z bajkami, żeby można było wypożyczyć stroje dla dzieci i dorosłych i żeby robić wspólne „bajkowe” zdjęcia
- odtwarzanie starych fotografii na nowo, inscenizacje.

Seniorzy – oferta i aktywności

Uczestnicy badania fokusowego:

- seniorzy– 2 osoby,
- kadra GCK – 3 osoby

Przebieg spotkania

- analiza ważnych miejsc w Grajewie
- analiza działalności GCK
- wolny czas
- braki w ofercie GCK
- Inicjatywy kulturalne, które seniorzy chcieliby zrealizować w ramach projektu
- Aktywność w okresie pandemii
- Wymarzona impreza kulturalna w Grajewie

Ważne miejsca w Grajewie:

- GCK
- Basen
- Muzeum Mleka
- Park Solidarności (w tym miejscu może dziać się dużo ciekawych i interesujących wydarzeń)
- Park z czołgami
- Park za Urzędem Miasta (festyn średniowieczny)
- Hades – miejsce, które jest niedocenione, organizowanych jest mało spotkań i wydarzeń, ściana zewnętrzna od frontu Hadesu powinna być wykorzystywana, jako tło do potańcówek, jest tu dużo przestrzeni, duży plac.

Ważna/ulubiona działalność GCK:

- Retransmisje koncertów
- Kino (zawsze aktualny repertuar)
- Organizacja Dnia Matki przez Szkołę Specjalną
- Spotkania przy kawie i muzyce
- Biesiady literackie (bardzo ciekawy pomysł czytania własnej poezji)
- Chór miejski
- Deptak kulturalny – określone przez seniorki jako „Wydarzenie Roku”!

Ponadto bardzo dobra współpraca z przedstawicielami GCK, według ich opinii są to fantastyczni ludzie.

Własna aktywność w wolnym czasie:

- Taniec
- Ćwiczenia
- Praca w ogródku
- Prace remontowe w domu

Braki w ofercie GCK:

W opinii respondentów dużo dzieje się GCK, wszystkie potrzebne działania raczej są realizowane. Nie było propozycji dodatkowych ofert.

Gdyby były do dyspozycji pieniądze (np. 3 tysiące złotych), to wykorzystane były przez seniorów na realizację:

- Potkańcówki dla wszystkich mieszkańców w Hadesie wraz z piknikiem i występami artystycznymi (Klub seniora, chór)
- Wspólne organizowanie imprezy Dnia osób niepełnosprawnych dotychczas animowanej przez Szkołę Specjalną w Hadesie – wspólne muzykowanie, śpiewanie, występy artystyczne „Seniority”
- Organizowanie występów artystycznych seniorów dla przedszkolaków

Aktywność w okresie pandemii (działalność na rzecz swoich rówieśników, albo innych mieszkańców Grajewa)

Aktywność w czasie pandemii skoncentrowana jest na indywidualnych potrzebach, jeżeli ćwiczenia nordic walking, to indywidualnie. Zdecydowanie preferowany jest kontakt telefoniczny z ciągłą propozycją pomocy (jest duże zainteresowanie innymi co robią i jakie jest ich samopoczucie)

Wymarzona impreza kulturalna w Grajewie:

- Budowa muszli koncertowej w Parku Solidarności i organizacja tam różnych koncertów
- „Smaki Grajewa” – impreza warta powtórzenia – wspólne robienie chleba, ciast, potkańcówka
- „Konkurs wielkanocny” – impreza warta powtórzenia – ozdoby wielkanocne, pisanki, palmy, potrawy świąteczne (babka wielkanocna, jajka)
- Muzeum Mleka – bardzo ciekawe miejsce - organizowanie imprez nie tylko dla dzieci, ale też dla dorosłych; nie wszyscy mają wiedzę jak produkuje się mleko; współpraca z seniorami – rozszerzenie oferty w kierunku osób starszych

Podsumowanie

O ocenę działań Grajewskiego Centrum Kultury poprosiliśmy Burmistrza Grajewa, który pozytywnie ocenił ofertę kulturalną miasta. Burmistrz dostrzega szeroką ofertę, docenia aktywność kadry GCK oraz widzi ciekawe pomysły Dyrektora oraz pracowników.

Wraz z prowadzeniem działań rewitalizacyjnych Burmistrz widzi potencjał w rewitalizowanych miejscach i obiektach, dostrzega jednak konieczność pozyskiwania środków zewnętrznych na działania kulturalne – środki samorządowe – także ze względu na konieczność utrzymania dużej instytucji jaką jest Muzeum Mleka są w opinii Burmistrza niewystarczające.

Prowadzone działania rewitalizacyjne w Grajewie – rewitalizacja Parku Solidarności czy też Klubu Hades, plany rewitalizacji placu miejskiego to duży potencjał kulturotwórczy miasta. Są to miejsca, które mogą być wykorzystane zarówno przez instytucje kultury jak również przez mieszkańców i ich organizacje oraz grupy nieformalne. Nowe i „ulepszone” miejsca mają potencjał generowania nowych pomysłów i aktywności. Warto także decyzje o estetyce tych miejsc „uspołecznić” – włączyć mieszkańców w decyzje o szczegółowym zagospodarowaniu przestrzeni.

Ważne jest, aby w działania kulturalne włączać także lokalne organizacje pozarządowe i korzystać z ich pomysłów i potencjału. W polityce i finansach miasta warto pomyśleć o rozszerzeniu konkursów kierowanych do organizacji pozarządowych także na działania kulturalne oraz stworzyć np. program stypendialny dla młodych twórców w obszarze kultury.

Dużym potencjałem jest ilość i różnorodność instytucji wchodzących w skład Grajewskiego Centrum Kultury. Grajewska Izba Historyczna, Muzeum mleka oraz Centrum Kultury mają potencjał, aby zaproponować znacznie szerszą ofertę kulturalną niż wiele miast podobnej wielkości.

Wnioski i rekomendacje

Młodzież to jedna z najbardziej wymagających grup odbiorców działań kulturalnych – dotyczy to zwłaszcza młodzieży szkół ponadpodstawowych oraz młodych dorosłych. Trudności z przygotowaniem oferty kierowanej do młodych ludzi wskazują zarówno pracownicy GCK jak i sama młodzież. Z naszych badań wynika, że młodzież uczestnicząca w działalności GCK to osoby, które od dzieciństwa są w nią zaangażowane i jako dzieci korzystały z działań, pracowni i grup funkcjonujących w GCK.

Rekomendacje do pracy z młodzieżą:

- W pracy z młodzieżą ważne jest, aby **podążać za jej zainteresowaniami i** podejmowanymi przez nią aktywnościami. Warto utrzymywać kontakt ze starszymi dziećmi, które uczestniczą w zajęciach i wspólnie z nimi planować przyszłe aktywności w kolejnych latach. Ważne jest, aby wspólnie zbudować ofertę uwzględniając pomysły młodzieży i trzymać kontakt.
- Warto poszukać w grupie aktywnej młodzieży **ambasadorów działań GCK**, którzy będą pośrednikami pomiędzy GCK a szerszą grupą młodzieży (skuteczna i bezpośrednia promocja działań GCK).
- Nawiązanie kontaktu z młodzieżą to także **nawiązanie i utrzymywanie kontaktu ze szkołami i nauczycielami**. W naszych badaniach zdarzały się wspomnienia młodzieży np. o spotkaniu ze znaną osobą na które wybrali się do GCK wraz ze swoją klasą. Tu także ważne jest, aby planować działania wspólnie z młodzieżą. Warto co pewien czas w przyjazny sposób zbadać potrzeby i pomysły młodzieży chociażby poprzez krótkie badania w szkołach lub ankiety internetowe.
- Pomysłem na przyciągnięcie młodzieży do GCK przez **zaoferowanie im przyjaznej przestrzeni** takiej, w której będą czuli się dobrze i takiej którą będą mogli zaaranżować/przearanżować na własne potrzeby – warto, aby była to przestrzeń mniej formalna. Rekomendujemy spośród zasobów miasta wyznaczyć takie miejsce i przeznaczyć je właśnie na młodzieżowe działania. Taka przestrzeń mniej formalna, z ułatwionym dostępem, ale ze wspólnie opracowanymi zasadami działania może być skutecznym inkubatorem inicjatyw i aktywności młodzieżowych.
- Ważne są spotkania z rówieśnikami, niekoniecznie zorganizowane czy mające określony cel, ważne jest, **aby młodzi mogli sami zaplanować swoje działania i projekty** np. w ramach strajku dla klimatu, internetowych challenge – które są bardzo popularne w sieci, młodzież mogłoby przyciągnąć darmowe wi-fi, możliwość doładowania telefonu i przestrzeń, w której mogliby wspólnie, acz bez zobowiązań spędzać czas, zwłaszcza w miesiącach jesiennych czy zimowych, gdy trudno jest spędzać czas na powietrzu. Warto zadbać o dostęp do komputera, rzutnika, sprzętu nagłaśniającego. Mamy świadomość, że GCK dysponuje ograniczoną niezagospodarowaną lub wolną przestrzenią. Być może warto zorganizować przestrzeń dla młodzieży w innym miejscu niż dla innych grup np. seniorów i rodziców z dziećmi, np. w remontowanym klubie Hades.
- Potencjałem, który można wykorzystać jest kino warto rozważyć **stworzenie klubu filmowego**, przeglądu filmów amatorskich, zaprosić działające na Podlasiu grypy nieformalne i organizacje np. <http://www.filmowepodlasieatakuje.pl/>

- Część **młodzieży oczekuje ambitnej wymiany myśli, spotkań z ciekawymi ludźmi**, dyskusji, spotkań autorskich. Takie spotkania zwłaszcza z popularnymi twórcami mogą zachęcić młodzież do odwiedzenia GCK. W ankietach pojawiały się pomysły spotkań np. z podróżnikami.
- **Wolontariat jest narzędziem dość dobrze znanym młodzieży.** Aktywnie uczestniczą w wolontariacie szkolnym. Rekomendujemy stworzenie klubu wolontariusza w GCK z ciekawą ofertą wolontariatu. Bliższe i bardziej formalne związanie młodzieży z GCK i poszczególnymi instytucjami – Izbą Historyczną, Muzeum Mleka może skutkować ciekawymi inicjatywami i pomysłami. Aktualnie przy muzeum funkcjonuje grupa ok. 10 wolontariuszy, warto stworzyć im indywidualne plany ich rozwoju oraz wspólnie generować pomysły na działania kulturalne.
- **Środki na realizację własnych pomysłów młodzieży to także aktywator ich aktywności.** Tu jednak potrzebują aktywnego animatora/moderatora, który pomoże im wykorzystać je efektywnie.
- **Okres pandemii pokazał**, że przestrzeń wirtualna może być dobrym miejscem do działań kulturalnych i warto ją wykorzystywać, tym bardziej, że część odbiorców w związku z wydłużającym się okresem epidemii przyzwyczała się do tej formy korzystania z kultury.

Rodzice w tym grupa określona przez nas jako „rodzice na korytarzu” to specyficzna, ale bardzo dobrze określona grupa, od której możliwości i chęci zależy nie tylko jej własne uczestnictwo w kulturze, ale również aktywność dzieci. O ile oferta dla dzieci jest zbadana i określona o tyle oferta dla rodziców nie jest zbudowana. Grupa rodziców (grupa trudna), ponieważ jest to grupa posiadająca relatywnie najmniej czasu składająca się z osób pracujących oraz popołudniami organizujących życie rodzinne oraz aktywności dzieci. Rodzice oczekujący na dzieci w trakcie zajęć w GCK mają różnorodne strategie – jedni wykorzystują ten czas na zakupy i sprawy codzienne, inni nadrabiają lektury lub spotkania towarzyskie oczekując na korytarzu, jeszcze inni traktują ten czas jako chwilę wytchnienia i odpoczynku. Niemniej jest to czas, który ma potencjał i można go efektywnie (kulturalnie) wykorzystać.

Rekomendacje do pracy z rodzicami:

- Warto pomyśleć o **efektywnym wykorzystaniu „czasu na korytarzu”** oferując ciekawą wystawę (prac, fotografii, rzeźby, rękodzieła), krótką formę edukacyjną np. miniwarsztat lub obejrzenie krótkiego filmu, np. relacji z podróży w sali kinowej lub innej. Warto, aby działania takie były wcześniej zaplanowane i promowane tak, aby rodzice mogli zaplanować czas na nie. Warto także zadbać o to, aby była to oferta dedykowana tej właśnie grupie wiekowej i jej potrzebom, aby była to **oferta „dla dorosłych”**, a nie wyłącznie familijna, grzeczna wystawa dla szerokiej grupy odbiorców.
- Rodzice to osoby o których komfort warto zadbać chociażby planując przestrzeń GCK. **Przystosowanie przestrzeni GCK do potrzeb rodziców** - konsultacje z rodzicami i dostosowanie wnętrza i okolicy GCK do ich potrzeb, np. urządzenie **„poczekalni - spotykalni”**, będącej miejscem odpoczynku i inspiracji z fotelami, kanapami, stolikami, półkami z książkami. Zachęcenie do przyniesienia własnych produktów (kawy, herbaty, ciastek), kubków. Włączenie rodziców - a pośrednio również dzieci – w proces

urządzenia przestrzeni, stworzenie przez nich „swojego miejsca” z pewnością sprzyja integracji z miejscem.

- Warto także pomyśleć nad odwróceniem oferty, czyli **przygotować propozycję zajęć dla dorosłych wraz z zapewnieniem opieki nad dziećmi**. Być może rodzicom byłoby łatwiej wygospodarować czas dla siebie, wiedząc, że opieka nad dziećmi zostanie zapewniona, mogłyby to być zajęcia taneczne, fotograficzne, rękodzielnicze, rozwijające pasje i zainteresowania.
- **Rodziny z dziećmi to grupa, którą warto zagospodarować w weekendy**. Kulturalna oferta weekendowa, rodzinna, otwarta i w otwartej przestrzeni to szansa na zaspokojenie potrzeb kulturalnych tej grupy: festyny, kiermasze, plenerowe niewielkie koncerty i spektakle to może być ciekawa oferta spędzenia czasu z kulturą.

Rodzice i małe dzieci w wieku do 6 roku życia – jest to grupa młodych rodziców wraz z dziećmi także tymi, które jeszcze nie korzystają z oferty jednostek edukacyjnych – przedszkoli.

Rekomendacje dla grupy rodziców i małych dzieci:

- Grupa ta deklaruje, że potrzebne im są **działania integrujące** np. w przestrzeni parków, seanse kinowe kierowane do małych dzieci, zajęcia edukacyjne np. plastyczne dla najmłodszych, warsztaty edukacyjne np. w Muzeum mleka, zabawy na placach zabaw.
- Warto organizować **warsztaty i wydarzenia jednodniowe i w krótkich formach** ze względu na to, że działania długoterminowe i cykliczne są trudniejsze do realizacji i mogą być obciążone niską frekwencją ze względu na choroby dzieci w sezonie zimowym.

Seniorzy w tym seniorzy skupieni w Klubie Seniora i UTW są dobrze zorganizowana i zintegrowana grupa, dostrzegając nie tylko swoje potrzeby, ale także potrzeby innych grup np. młodzieży. Seniorzy to mieszkańcy związani z Grajewem, znający specyfikę i kulturę miasta. Często są to osoby, które na co dzień czują się samotne, dzieci i wnuki wyjechały do większych miast za pracę lub na studia.

Rekomendacje do pracy z seniorami:

- Warto wykorzystać **potencjał, energię i przywiązanie do lokalnej historii i tradycji**, które drzemią w tej grupie, zaoferować lub rozszerzyć działania rozwijające zainteresowania w tym taneczne, zespoły śpiewające, teatralne.
- Warto zaangażować **działania międzypokoleniowe** - włączyć seniorów, przez wykorzystanie ich wiedzy i chęci do działania, do projektów łączących pokolenia, przede wszystkim seniorów z młodzieżą – takie propozycje pojawiały się także wśród pomysłów generowanych przez młodzież. W ramach takich projektów międzypokoleniowych seniorzy mogliby być dla młodych ludzi „ekspertami” od lokalnej historii, od samoorganizowania się, wymiany doświadczeń, jak kiedyś spędzało się czas wolny, a jak to wygląda dziś, nauki obsługi komputera przez seniorów z pomocą uczniów itp.
- Inspiracją do pracy z tą grupą mogą być także działania na styku kultury i ekologii – np. społeczne ogrody.

Społeczność Grajewian – osoby w wieku produkcyjnym – jest to grupa bardzo zróżnicowana i taka powinna też być oferta kulturalna kierowana do tej szerokiej grupy odbiorców. Z

jednej strony grupa ta oczekuje dużych wydarzeń plenerowych takich jak festyny i koncerty z drugiej zaś strony niszowych wydarzeń kulturalnych. Taką też ofertę należy budować. Grupa ta docenia zarówno działania związane z tradycją Grajewa – działania historyczne i rekonstrukcyjne, jak również sezonowe propozycje takie jak Deptak Kulturalny.

Rekomendacje do pracy ze społecznością:

- **Zróżnicowaną propozycję kulturalną jaką dotychczas oferowało Grajewskie Centrum Kultury należy kontynuować i rozszerzać.** Znajdzie się grupa odbiorców, która doceni koncert – nawet mniej ambitnych zespołów, występ kabaretu, ale warto także zaproponować od czasu do czasu spektakl teatralny np. plenerowy, spotkanie z literaturą, koncert skierowany do fanów nowych gatunków muzycznych czy też wystawę.
- **Wartością jest przestrzeń miasta i rekomendujemy, aby tą przestrzeń miejską wykorzystywać.** Działania kulturalne mogą odbywać się w szerokiej przestrzeni miasta, w rewitalizowanych parkach – Parku Solidarności, Parku z Czołgami, na terenie wokół zabytkowego Dworca PKP, na głównym skrzyżowaniu. Możliwa jest realizacja wystaw w tym ulicznych, spektakli plenerowych.
- W badaniach bardzo często przewijał się aspekt „małomiasteczkowości” Grajewa. Rekomendujemy, aby patrząc na przestrzeń miasta widzieć wiele potencjałów. Grajewo inwestuje w murale upamiętniające bogatą historię – to ważny trend, ale może warto także uatrakcyjnić przestrzeń poprzez instalacje i obiekty „małej architektury” inspirowanej sztuką współczesną i użytkową. Wydaje się to być zasadne np. w kontekście rewitalizacji Parku Solidarności. Do współpracy można zapraszać artystów i studentów szkół artystycznych i np. stworzyć niewielki lokalny ogród sztuki.
- Ciekawym i inspirującym rozwiązaniem jest także **tworzenie społecznych ogrodów** zwane także jako urban gardening. Polega to na tworzeniu przez mieszkańców miasta, dzielnic społecznych ogrodów – warzywnych lub kwiatowych oraz wspólne dbanie o tę przestrzeń. W Białymstoku taka przestrzeń tworzona była przy galerii sztuki współczesnej Arsenał.
- Warto wspierać potencjał mieszkańców – podobnie jak do tej pory robiło to GCK - mechanizmem aktywizującym, który może sprawdzić się jest Budżet Obywatelski.
- **Warto aktywizować grupę zainteresowaną historią i tradycją Grajewa** – wspierać i inspirować np. poprzez spacer historyczne, działania rekonstrukcyjne, wystawy, tworzenie społecznych zbiorów i kolekcji w tym multimedialnych.
- W działaniach kierowanych do szerokiej grupy odbiorców warto pracować nad tym, aby wszystkie **wydarzenia kulturalne udostępniać szerokiej grupie osób o szczególnych potrzebach:** osób z niepełnosprawnościami wzroku i słuchu, ze spektrum autyzmu, osób z dysfunkcjami ruchu zgodnie z programem Dostępność Plus oraz Ustawą z dnia 19 lipca 2019 o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

Bank pomysłów

Wszystkie zebrane pomysły i propozycje, których w ramach prowadzonej diagnozy było ponad 300 i część z nich się powtarzała, zebraliśmy na potrzeby raportu w poszczególne grupy i kategorie:

- **Festiwale** - Wielu mieszkańców widzi potrzebę organizacji dużej cyklicznej imprezy, która charakteryzowałaby miasto w postaci festiwalu muzycznego lub teatralnego.
- **Organizacja koncertów w tym w różnych kategoriach i stylach muzycznych:** rock, pop, hip-hop, heavy – metal, gospel, disco - polo w tym wskazano następujących wykonawców: Smolik, ONA, Krzysztof Zalewski, Ich troje, Stanisława Celińska, Ennio Morricone, Peja, Kalwi&Remi
- **Organizacja koncertów szantowych**
- **Koncerty poezji śpiewanej**
- **Organizacja przeglądów kabaretowych** np. kabaret Hrabi i stand - up
- **IMPREZY PLENEROWE – PIKNIKI, FESTYNY** w tym: kulturalne, sportowe, integracyjne, na kocach, rodzinne, z muzyką na żywo, naukowe, z postaciami z bajek, z bańkami mydlanymi, fajerwerkami lub gramiami planszowymi, o charakterze religijnym, Piknik/śniadanie na trawie dla lokalnych twórców rękodzieła itp., brudzące zabawy z dziećmi
- **IMPREZY CHARYTATYWNE:** zbiórki, festyny, koncerty, imprezy sportowe połączone ze zbieraniem środków na różne cele i potrzeby społeczne oraz na rzecz konkretnych potrzebujących mieszkańców miasta połączone z punktem krwiodawstwa lub punktem rejestracji jako dawca szpiku, Rajd rowerowy (za każdy przejechany metr bądź kilometr określona kwota pieniężna, którą można przekazać na szczytny cel), Teatrzyk dla dzieci w szpitalu
- **IMPREZY PLENEROWE – POTAŃCÓWKI** – z lokalnymi zespołami, tradycyjne, rodzinne, ze starymi przebojami, Dyskoteka dla młodzieży, z muzyką ludową/folkową
- **Wydarzenia teatralne w tym plenerowe** – warsztaty teatralne oraz spektakle, w tym spektakle uliczne, Spektakl teatralny związany z Grajewem
- **WARSZTATY PLASTYCZNE** w tym rysunku, malarstwa, fotograficzne, Biennale grajewskie (fotografia, malarstwo itp.). Jak mieszkańcy widzą swoje miasto? plener fotograficzny - w okolicach rzeki Ełk w różnych porach dnia
- **WARSZTATY I PRZEGLĄDY MUZYCZNE:** Konkurs kolęd i pastorałek, warsztaty wokalne
- **WARSZTATY RĘKODZIELNICZE** w szczególności: decoupage, forystyczne, robienia biżuterii, wyplatania ze słomy i wikliny
- **IMPREZY HISTORYCZNE:** Album zdjęć o Grajewie na podstawie zdjęć udostępnionych na fb "Grajewo dawniej i dzisiaj"- 450 zdjęć na 450 lecie miasta, Quiz w formie wycieczki/spaceru po mało znanych miejscach w Grajewie (śladami dawnych miejsc). Niewielu młodych ludzi wie, co dawniej mieściło się np. przy urokliwej ulicy Listopadowej. Kto tam mieszkał?, Rajd rowerowy lub pieszy śladami historii Grajewa, Ocalić od zapomnienia dawne Grajewo tzn., domy, ulice i ludzi. Historia i wspomnienia. Wydanie albumu Stare Grajewo, Grajewo historia przedwojennej mniejszości żydowskiej, Mural historyczny, Historia 9 Pułku Strzelców konnych oraz LWP w Grajewie, upamiętnienie odbicia Grajewa z rąk komunistów, Dzień żywej historii, Film o Grajewie z okresu 89/90 - 2020 dotyczący transformacji społ. - gosp. miasta., rekonstrukcje historyczne

- **IMPREZY LITERACKIE:** Spotkanie autorskie ze znanym pisarzem, Spotkanie z pisarzem dziecięcym, Targi książki, Spotkanie z literaturą, Kącik literacki, Spotkanie w tyłu ełckiego „Będzie czytane”, Wieczorek poetycki na świeżym powietrzu
- **SPOTKANIA Z CIEKWAWYMI LUDŹMI** np. podróżnikami: Martyną Wojciechowską, ze słynnymi Grajewianami, Markiem Krajewskim, spotkania i warsztaty z Youtuberami
- **WYDARZENIA NAUKOWE:** Event naukowo-rozrywkowy organizowany z grupą "Energy Team"
- **IMPREZY SPORTOWE:** Fitness pod chmurką, Zawody MTB, przełajowe biegi na orientację, Trójbój siłowy, grupowe ćwiczenia sportowe dla osób w różnym wieku na świeżym powietrzu, samoobrona kobiet
- **KONCERTY MUZYKI KLASYCZNEJ** w tym koncerty kameralne, fortepianowe, Koncert muzyki klasycznej, recital także w plenerze, Koncert Chopinowski, Transmisja Koncertu Noworocznego w Wiedniu, Koncert pieśni ludowych
- **IMPREZY FILMOWE:** Maraton filmowy, Koncert Muzyki Filmowej, festiwal zorganizowany na podobieństwo "Dwóch Brzegów" w Kazimierzu, festiwal filmowy starych filmów, pokaz filmów na świeżym powietrzu, Przegląd filmów historycznych, konkurs piosenki z filmów czarno-białych, Noc filmowa w plenerze z małym poczęstunkiem, kino rodziców z małymi dziećmi
- **WYDARZENIA ZWIĄZANE Z TAŃCEM TOWARZYSKIM:** gremialne bezpłatne zajęcia z tańca towarzyskiego, turniej tańca towarzyskiego,
- **IMPREZY ZWIĄZANE Z KULINARIAMI:** wspólne gotowanie, większy zlot food truck, Festiwal Mleka, Festiwal Grajewa tzn. Historia, kultura, gwara, kuchnia, Konkurs gotowania, Wystawa poświęcona pierogom, Festiwal Pizzy
- **IMPREZY EKOLOGICZNE:** warsztaty florystyczne, ogrodnicze, Wydarzenia i warsztaty poświęcone przyrodzie i dbaniu o nią, łąki kwietne na trawnikach w całym mieście, cykliczny targ, np. wymiana roślin doniczkowych, akcje społeczne np. 102 worki grajewskich śmieci z okazji 102 rocznicy odzyskania niepodległości, Odbudowa starego jeziora w Grajewie
- **Zorganizowanie Game Festival – gry komputerowe, Konwent Fantastyki**
- **SZKOLENIA I WYDARZENIA ZWIĄZANE Z ROZWOJEM OSOBISTYM:** spotkania kobiet biznesu z Grajewa, szkolenie dla licealistów z Instagrama i FB jako formy zarobku, warsztaty psychologiczne dla rodziców/małżeństw, spotkanie ze stylistą, Pokaz mody
- **KONKURSY WIEDZOWE i GRY MIEJSKIE:** konkurs wiedzy grajewskie "1 z 10" z radnymi, konkurs z zagadkami dla każdego w każdym wieku, spacer tematyczne i historyczne, debaty
- **INNE:** Zlot zabytkowych aut, Festiwal bodypainting, zawody - jazda na byle czym wyzwalające kreatywność mieszkańców, I grajewski zlot scyzoryków, Dzień Grajewiaka
- **IMPREZY SĄSIEDZKIE:** Zabawy integracyjne, grille sąsiedzkie

Ku inspiracji - polecane publikacje i aktywności

Opracowując inicjatywy lokalne warto zainspirować się dostępnymi „dobrymi praktykami” realizowanymi w kraju zwłaszcza w kontekście zebranych pomysłów oraz grup docelowych.

Działania kierowane do seniorów:

<https://seniorzywakcji.pl/>

<https://stocznia.org.pl/publikacje/silownia-pamieci-trening-umyslu-dla-seniorow-scenariusze-zajec/>

<https://stocznia.org.pl/publikacje/uslyszec-glos-seniora-praktyczny-przewodnik-partycypacji-obywatelskiej-osob-starszych/>

Działania ekologiczne:

<https://stocznia.org.pl/publikacje/szanuj-zielen-raport-z-procesu-badawczo-projektowego/>

Działania kierowane do młodzieży:

<https://stocznia.org.pl/publikacje/skolny-budzet-partycypacyjny-wskazowki-dla-poczatkujacych/>

<https://stocznia.org.pl/publikacje/glos-stoczni-mlodzi/>

Działania historyczne:

<https://stocznia.org.pl/publikacje/zabytek-i-jego-otoczenie/>

<https://stocznia.org.pl/publikacje/po-kolei-przewodnik-podwarszawski/>

Oferta kulturalna:

<https://konsultacje.um.warszawa.pl/konsultacja/uradz-sobie-dom-kultury>

<https://stocznia.org.pl/publikacje/miniporadnik-ewaluacji-dla-realizatorow-projektow-edukacji-kulturalnej/>

<https://stocznia.org.pl/publikacje/kawiarnie-kultury-diagnoza/>

<https://stocznia.org.pl/publikacje/kawiarnia-kultura-jak-to-dziala/>

<http://www.cal.org.pl/animacja-spoeczna/czym-jest-animacja/historia/>

<https://www.lazienki-krolewskie.pl/pl/edukacja/kultura-dostepna>

<https://www.nck.pl/dotacje-i-stypendia/dotacje/programy-dotacyjne-nck/dom-kultury/realizacje>

<http://pomysly.e.org.pl/>

Dostępność w kulturze:

<http://kulturabezbarier.org/publikacje/>

Publikacja Atlas dla kultury (Poznań)

<https://www.poznan.pl/mim/main/-,p,31157,50053.html>

Publikacja Humanity in Action Polska "O osobach z niepełnosprawnościami"

<https://drive.google.com/file/d/1Njt1kwkksvnY5CBUk3qEzS8IKqDza7O5/view?>

Publikacja Stowarzyszenia Integracja i Firmy Skanska Włacznik

<http://www.integracja.org/wlacznik/>

<http://www.integracja.org/informujemy/publikacje/>

Inicjatywy sąsiedzkie:

<http://inicjatywysasiedzkie.pl/>

<http://www.cal.org.pl/projekty-2/zrealizowane/strefa-dzien-dobry/>

<http://centrumpaca.pl/klub-sasiedzki/>

<http://www.pzr.org.pl/portfolio/sniadanie-na-trawie/>